

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי ממשותף; מרכא טפא – יתור לרבית, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרישה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק 1 – סדר שחלק, השלם וחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קרא – סדר קריאת; אולא = גיש' = 5; יוצא מהענין; קרא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין 'ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 במדבר בהעלתך ד, כא

במדבר בהעלותך ת, ד: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה מִקֶּשֶׁה זֶהָב עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרָחָה מִקֶּשֶׁה הָאֵל
 כַּמִּרְאֵה אֲשֶׁר הִרְאָה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה בְּן עֵשָׂה אֶת-הַמִּנְחָה: פ

ספרי במדבר פסיקא סא יוצא להקל ולא להחמיר בפוסוק אין במנורה נרות גביעים כפתורים ופרחים אלא בזמן שהיא מן הככר מין זהב מין קשה: ונראה כי מקור יוצא להקל ולא להחמיר נמצא בפסוק שמות תרומה כה, לא: פ וְעֵשִׂיתָ מִנְחָתָ זֶהָב טָהוֹר
 מִקֶּשֶׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְחָה יִרְכָה וְקָנָה נְבִיעִיָה כַּפְתֻרִיָה וּפְרָחִיָה מִמִּנְחַת יְהוָה:

פשט הכתוב (שמ' תר' כה, לא) מִקֶּשֶׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְחָה מציג חיוב עשית מנורה מרכב מאד (בהקשה) כפ'רש"י בבלי ראש השנה כד, ב (שמ' תר' כה, לא) מִקֶּשֶׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְחָה - שלא יעשנה חליות, ולא יעשה את קניה ואת נרותיה אברים אברים, ואחר כך ידביקם כדרך הצורפים שקורין 'שולדיר' (בלעז), אלא כולה באה מחתיכה אחת, וגו'
 אבל תבנית הטעמים של (שמ' תר' כה, לא) מִקֶּשֶׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְחָה – גרשיים מהפך פשטא, היא כעין יצא להקל, (א) בבלי מנחות כח, א באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה וגו'; (ב) בבלי מנחות כח, א שאם אינה זהב אינה באה ככר, אינה באה גביעים כפתורים ופרחים, אינה באה מקשה

במדבר בהעלתך ת, יב:

[ח] וְלִקְחוּ פָר בֶּן-בְּקָר וּמִנְחָתוֹ סֶלֶת פְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וּפַר-שְׁנֵי בֶן-בְּקָר תִּקַּח לַחֲטָאת: [יב] וְהַלֹּיִם יִסְמְכוּ אֶת-דִּירֵיהֶם עַל רֵאשֵׁי הַפָּרִים וְעֵשָׂה אֶת-הָאֵחָד חֲטָאת וְאֶת-הָאֲחֵד עֵלָה הוּא לְכַפֵּר עַל-הַלֹּיִם: משנה פרה פ"א מ"ב

[ב] ר"י הגלילי אומר פרים בני שתיים שנאמר (במ' בהע' ת, ח) וּפַר-שְׁנֵי בֶן-בְּקָר תִּקַּח לַחֲטָאת: וחכמים אומרים אף בני שלש ר"מ אומר אף בני ארבע ובני חמש כשרים אלא שאין מביאים זקנים מפני הכבוד:
 סיכום דעות הרמב"ם רע"ב ותוס'ו"ט, לכולי עלמא בפרים בני שתיים כשרים אבל גם גדולים מהם. ומחלוקת האם אפשר או אי אפשר ללמוד מהם למקומות אחרים במ נאמר פר או פרים בלי בן-בקר. כי פר בן-בקר משמעו בן שלוש שנים.
 (במ' בהע' ת, יב) וְעֵשָׂה – תלישא-גדולה, כעין שיעור אלפניו ולאחריו, העשוי להיות מקור לדעת רבי יוסי שפרי הלויים בני שנתים דווקא, וחכמים אומרים שבני שנתים ויותר.

במדבר בהעלותך ת, יג: וְהֶעֱמַדְתָּ אֶת-הַלֹּיִם לִפְנֵי אֶהָרָן וּלְפָנָי בְּנֵי וְהִנַּפְתָּ אֹתָם הַגּוֹפֵה לְה':

וְהִנַּפְתָּ אֹתָם הַגּוֹפֵה – מרכא תביר טפא, קבוצת פרים הקשורה לנושא כאן הקדשת הלויים לְה':, אבל לא חלה בשוה על כולם, כי כאן חלה רק על בני גרשון. כמפורש ב- תורה שלמה [פ] תנופה זו נעשית לבני גרשון. לפי שהיה בכור, והבכור קדש. לכך נאמר לפני ה' (מדרש אגדה)

במדבר בהעלתך יא, כא: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה

שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף רֶגֶלִי הָיִים אֲשֶׁר אָנֹכִי בָקָרְךָ וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׁר אֶתֵּן לָהֶם וְאֶכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים:

רֶגֶלִי הָיִים - זקף-קטן זקף-גדול, גי' 358 = 115 + 243, נח"ש, ש"ן, משי"ח; הפרש מתקע"ו 358 - 576 = 218 = רי"ח תפסו אומנות נח"ש והוציאו דבת המן רעה, אף שאם רצו יכלו להרגיש רי"ח וטעם בשר.

שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף רֶגֶלִי ס"ת =תשר"י, אפשר שכאשר נידונין ב- תשר"י מתבשרים על ביאת משי"ח

אוצר הזוהר, הרב דניאל פריש זצ"ל, עריכה ותרגום ידידיה ברנסדורפר, ח"ב ע' ת"ק ערב משה,

• סימן משיח - משה משיח (זוהר ח"א כ"ז א') סיומא מלכא משיחא הוא - משה בסיומו יהיה מלך המשיח (זוהר ח"ג ר"ס ב') ח"ב ע' תק"ד ערב משה

• ששים רבוא. אשה אחת ילדה ששים רבוא, ומנו משה. (תקוני זוהר ת' ס"ט קיב א')

• ששים רבוא. לית דור פחות מס' רבוא, דא משה דאתמר ביה אנתתא חדא ילדה ס' רבוא בכרס אחת, קצ"ח? (זוהר ח"א כה א')

• ששים רבוא. נשמתא דמשה רבנו כלילא משתיין רבוא (תקוני זוהר ת' ע' קלא א')

אוצר הזהר ח"ג ע' תק"נ ערב גר"ן סימן נשמה ... ריח - הנשמות הם ריח העולם (זוהר ח"א קל"ד ב')

הפרש הגי' בין משי"ח לרי"ח עולה ק"ם ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר דבר עמו ה' פנים בפנים משה עמד וקיבל נבואה באספקלריה המאירה ושאר הנביאים קבלו הנבואה בנפילה והתפשטות החושים.

אפשר שהנלמד שהמשיח יהיה גדול בנבואה ממה, הכוונה שמה יעלה במדרגת נבואתו.

נאמר על המשיח ישעיהו יא, ג: וְהִרְחִיחוּ בִּירְאָתָהּ הוּא וְלֹא-לְמִרְאָה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא-לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יִוְכַיֵּחַ:

והריחו ביראת ה'. רש"י - ימלא ריח יראת ה', ר' אליעזר מבלגנצי, ר' ישעיה מטרני לשון רוח, ראצ"ע - רק הרגשת הריח לא תטעה, וגו' ח"ק - במעט הבנה ירגיש בבני אדם הטובים והרעים

ב-ישעיה יא, א מפרש רש"י שזה תנחומין לחזקיהו ועמו שלא יפלו ביד סנחריב ומה יהיה על הגולה (של שבטי ישראל הצפונית) אשר הגלה בחלה וחבור, שמא אבד סברם? לא אבד! סוף שיבוא מלך המשיח ויגאלם.
 • טט אפשר שרמז למתי המדבר בנסיבות שונות שגם הם יגאלו ע"י מלך המשיח.

במדבר בהעלתך יב, ו: וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנָא דְרַבְרִי

אִם-יְהִיֶה נְבִיאֲכֶם הוּא בְּמִרְאֵה אֱלֹהֵי אֲתוֹנְדַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר-בּו:

נְבִיאֲכֶם מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, מתיחס לכל הנביאים פרט למשה.

ה' - רביעי, בתפקיד ארבע אופני התגלות נבואה לכל הנביאים פרט למשה. ע"פ פירוש רבי יוסף בכור שור

א. במראה, שרואה נבואה ואינו רואה את הממשות; וכאדם שמדבר אל שליח שאינו נאמן לו כל כך

ב. בחלום אדבר בו - כאדם שרואה וצריך לפותרים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הפצית השערות: אהא, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרשא ספקא – יתור
לרבוב, מכל מקום; דרגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרשא תביר ספקא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרשא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ג. משל, שאינו רוצה להבינו את הסוד

ד. חידה, כל אחד אומר: כך הוא הפתרון! וכשאותו הפתרון אינו בא, לפי שלא פתר יפה, אומר: אין דבריו אמת!

במדבר בהעלתך יב,ח:

[ח] פַּה אֶל-פֶּה אֲדַבֵּר-בּוֹ וּמִרְאֵה וְלֹא בְחִידָת וּתְמִנַת ה' יִבְיט

וּמִדוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעִבְדֵי בְמִשְׁחָה:

פַּה אֶל-פֶּה אֲדַבֵּר-בּוֹ - מונח גרשיים רביע, כעין פעמיים גרשיים אפשר כאומר פעמיים יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. יצא מן הכלל אחד היא ע"פ המלבי"ם דרגת נבואת משה באספקלריה המאירה שאינה מאצילה על נביאים אחרים, יצא מן הכלל השני הוא ענין פַּה אֶל-פֶּה כפרש"י ... אלא פא"פ אמרתי לו לפרוש ... מן האשה וגו' כי עליו להיות תמיד מוכן לקריאת ה' אליו בכל עת שה' ירצה, לא כן שאר הנביאים שצריכים הכנה.

אֲדַבֵּר-בּוֹ - רביע, בתפקיד ארבע ענינים בשליחות ונבואת משה שאינם אצל כל הנביאים האחרים פרט לשמואל. ע"פ פירוש רבי יוסף

בכור שור ועוד פרשנים

א. כי אני מדבר עמו פה אל פה – תמיד מוכן לקריאת ה' אליו בכל עת שה' ירצה, לא כן שאר הנביאים שצריכים הכנה. הוא מקבל הנבואה בעמידה ונביאים אחרים אינם יכולים לקבל הנבואה בעמידה אלא הם נופלים ובחלום.

ב. במראה אני מראה לו הדבר, ממש כמו שהוא, ולא על ידי חידה ומשל.

ג. בכל ביחתי: ככל עמי כולם מחזיקים אותו כנאמן, ... נכולם מבינים מה שהוא אומר בשמי, והכל בא ממני, כי אני מגלה לו כל הסוד; כמו שאדם עושה שלוחו הנאמן לו, שמגלה לו כל סודו, ואומר: אמור לפלוני כך, כי כך וכך סוד ביני וביניו. ואם אין השליח נאמן לו, אומר לו: אמור לפלוני שיעשה אותו דבר שדברנו אני והוא, ואין השליח יודע איזו שליחות הוא עושה;

ד. ותמנות ה' יביט - שהוא רואה באיספקלריה המאירה יותר מכל הנביאים, דכתיב ביה "וראת את אחוריי" (שמ' לג,ג) - שראה מה שלא ראה נביא מעולם

במדבר בהעלתך יב,ד – טז: [יד] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאַבְיֵה יָרֶק יָרֶק בְּפִנְיֶה הָלֵא תִפְלֵם שִׁבְעַת יָמִים

תִּסְגֵּר שִׁבְעַת יָמִים מַחֲוִיץ לְמַחְנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף:

[טז] וְתִסְגֵּר מַרְיָם מַחֲוִיץ לְמַחְנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא נָסַע עַד-הָאֶסָף מַרְיָם:

[טז] וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצָרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר פָּאָרָן: פ

בבלי בבא קמא כדב, כהא, ע"פ הברייתא (יב,ד) תִּסְגֵּר שִׁבְעַת יָמִים הוא דין דיו,

רבי טרפון אומר שדין דיו נאמר במקום דלא מיפריך ק"ו (שאי אפשר לפרוך - לדחות הק"ו), כי אין בו מידע על הלמד פרט לקרא הנדון, כאן בנושא נזיפת השכינה, לכן נקבל דין דיו כנאמר בקרא זה.

רבנן אומרים הקרא (יב,ד) תִּסְגֵּר שִׁבְעַת יָמִים הוא המקור לדין שבעת ימים על נזיפת השכינה ומיפריך ק"ו כי אין בו צורך ובכל זאת אומרים דיו.

עונה רבי טרפון כי (יב,ד) תִּסְגֵּר שִׁבְעַת יָמִים הוא לא המקור לדין שבעת ימים על נזיפת השכינה אלא הוא דין דיו בעצמו.

רבנן אומרים כי (יב,ד) וְתִסְגֵּר מַרְיָם מַחֲוִיץ לְמַחְנֶה שִׁבְעַת יָמִים הוא המקור לדין דיו. לרבנן אע"פ שמיפריך ק"ו יש דין דיו.

רבי טרפון אומר כי (יב,ד) וְתִסְגֵּר מַרְיָם מַחֲוִיץ לְמַחְנֶה שִׁבְעַת יָמִים בא ללמד על כל התורה כולה לענין דיו.

(יב,ד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה – קדמא ואולא רביע, התוכן הוא נזיפת ה' והוא האמור להיות הלמד מנזיפת אביה האמור להיות המלמד.

אפשר כי היות נזיפת אביה כתוב אח"כ באים הטעמים קדמא ואולא לציין כי לצורך הדרשה בק"ו תקדים את המלמד נזיפת אביה הכתוב אח"כ ואולא – ואחריו הולך הלמד הוא נזיפת השכינה הכתוב ראשון.

הקדים המלמד וְאַבְיֵה יָרֶק יָרֶק בְּפִנְיֶה הָלֵא תִפְלֵם שִׁבְעַת יָמִים שאם אביה נזף בה תכלם שבעה ימים, ואמר דיו לבא מן הדין, היינו נזיפת ה' שהוא הלמד תִּסְגֵּר שִׁבְעַת יָמִים מַחֲוִיץ לְמַחְנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף: והוא יהיה כנידון שהבת מורחקת על נזיפת אביה הָלֵא תִפְלֵם

שִׁבְעַת יָמִים. תוספות מסבירים מדוע לכתחילה ההסגר אחרי נזיפת ה' אמור להיות שבועיים, והדיו משווהו.

תִּסְגֵּר שִׁבְעַת יָמִים – גרשיים מהפך פשטא מונח זקא-קטן, כעין יצא מענינו (נזיפת האב) לידון בדבר אחר כענינו (נזיפת השכינה) יצא להקל ולא להחמיר. רבי טרפון אומר זה כלל "דיו לבא מן הדין להיות כנידון" בעצמו. רבנן אומרים זה המידע על שבעת ימי הסגר בנזיפת

השכינה, אבל צריך מידע כי כך קרה בפועל ומידע זה הוא הדין הלמד מ-(יב,ד) וְתִסְגֵּר מַרְיָם מַחֲוִיץ לְמַחְנֶה שִׁבְעַת יָמִים

טט – אפשר כי התבנית קדמא ואולא רביע ואחריה התבנית גרשיים מהפך פשטא מלמדת על קל וחומר ודיו המגביל את העונש. לכאורה כך דרך הברייתא וכך דרך רבי טרפון כאשר אין מידע על הלמד.

דרך רבנן דורשת קל וחומר ודיו אף כי יש מידע על הלמד. גרשיים מהפך פשטא מצייין המידע המפריך את ק"ו ואליו מתייחס דיו הנלמד מקרא אחר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 תמצית השערות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרשא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרשא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרישה; תביר מרשא טפאא – קבוצה שההלכה הלאה רק על חלק מפרשיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קפא – סדר קריאת; אולא = גרש"ט – יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרשא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 במדבר בהעלתך ה,א

במדבר בהעלותך ח,ג:

[ג] וַיַּעַשׂ בֶּן אֶהֱרֹן אֶל-מוֹלֵךְ פְּנֵי הַמְּנוּחָה הַעֲלֶה נִרְתִּיף כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה:

ספרי במדבר פיסקא ס ודומה לו ברש"י [ג] וַיַּעַשׂ בֶּן אֶהֱרֹן, להודיע שבחו של אהרן שכשם שאמר לו משה כן עשה:

דגל מחנה אפרים במדבר פרשת בהעלותך ד"ה בהעלתך ... דהנה ידוע אהרן היה שושבינא דמטרוניתא והוא היה רודף לקרב (כללות) נשמות ישראל (המכונים בת-שבע) אל השכינה כביכול ולכך היה רודף שלום כי היה בדרגא דאמת כי אהרן ומשה שקולים היו ולכך היה יכול להעלות נשמות של ישראל ולדבקם אל האמת, אך קשה האיך היה בדרגא דאמת הא היה צריך לשנות מפני דרכי שלום לפעמים, אך דאיתא בספרים הקדושים של הרב מפולנאה ע"ה מי שלא שינה מעולם כל ימיו אז מותר לשנות מפני דרכי שלום, וגו'

וַיַּעַשׂ בֶּן אֶהֱרֹן – מהפך פשטא זקף-קטן, מרמז לשתי תכונות באהרן – הפשט שלא שינה מעולם כל ימיו ועשה מה שנצטווה, והיוצא מן הפשט כמובא בספרים הקדושים של הרב מפולנאה ע"ה מי שלא שינה מעולם כל ימיו אז מותר לשנות מפני דרכי שלום,

במדבר בהעלתך ט,י:

דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי-יִהְיֶה-טָמֵא וְלָנֶפֶשׁ אוֹ בְּדָרְךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה: במדבר נשא ו,ט:

וְכִי-יָמוּת מִתּ עָלָיו בְּפֶתַע פְּתָאָם וְטָמֵא רִאשׁוֹ נִזְרָו וְנִלְחָו רִאשׁוֹ בַּיּוֹם שֶׁהָרְתּוּ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְנִלְחָמוּ:

בבלי פסחים פ,אא (בתוך דיון על הקרבת התמיד נידון ענין טומאת התהום בפסח)

בעי רב יוסף: כהן המרצה בתמיד, הותרה לו טומאת התהום או לא? ... וטומאת התהום גופא היכא כתיבא? אמר רבי אלעזר: אמר קרא (בב' נשא ו,ט) וְכִי-יָמוּת מִתּ עָלָיו בְּמַחֲוֹרֹת עָלָיו, אשכחן נזיר, עושה פסח מנלן? - אמר רבי יוחנן: אמר קרא (בב' בהע' ט,י) בְּדָרְךְ רַחֲקָה לָכֶם - במחזורת לָכֶם. רבי שמעון בן לקיש אמר: כדרך, מה דרך בגלוי - אף טומאה נמי בגלוי. מיתבי: אי זהו טומאת התהום - כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, הכיר בה אחד בסוף העולם - אין זה טומאת התהום. לרבי אלעזר דאמר במחזורת עָלָיו עד ידידע הוא, לרבי יוחנן דאמר לָכֶם במחזורת לָכֶם - עד ידידע בה תרין, לרבי שמעון בן לקיש דאמר כדרך - עד ידידע כולי עלמא. אלא: טומאת התהום הלכתא גמירי לה, וקרא אסמכתא בעלמא.

אפשר כי ענין וקרא אסמכתא בעלמא מרומז בטעמי המקרא של המקרא שהוא אסמכתא לתורה למשה מסיני (א) טָמֵא ו – מונח פסק לָנֶפֶשׁ, בקריאה ללא פסק משמעו טָמֵא לָנֶפֶשׁ – גלוי משמעה טומאת מת ידועה, בקריאה עם פסק טָמֵא ו – פסק מרמז להפרדה לָנֶפֶשׁ – ומשמעו דבר נסתר, ידיעה כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם – זהו טומאת התהום, אונקלוס ב-ויקרא אמר תרגם "חרוץ" פסיק. פי' רש"י מפוסק. בטומאת התהום מונח אדם מת בחריץ שאין איש בעולם שמכיר בו. לָנֶפֶשׁ – פזר ללמד על כל אחד הבא לעזרה וביניהם הנזיר (במדבר נשא ו,ט) שהוא כמו הבעלים המקריבים פסח שנעלם מהם טומאת התהום.

במדבר בהעלותך ט,י:

דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי-יִהְיֶה-טָמֵא וְלָנֶפֶשׁ אוֹ בְּדָרְךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה: אִישׁ אִישׁ כִּי-יִהְיֶה-טָמֵא וְלָנֶפֶשׁ – מונח מונח פזר מרמז לכעין ארבעה פזר, כלומר יש לקחת רעיון מכאן לארבעה מקומות אחרים בתורה.

או – תרשא בתפקיד שיעור לדרך רחוקה, ונחלקו בו האם מאסקופת העזרה והחוצה, שזה מרחק קצר מאד, או ממודיעין והחוצה שזה כ- 15 מיל מירושלים ומרחק זה הוא סביב ירושלים במעגל, ואפשר כי טעם מלת לָכֶם – רביע, מרמז למעגל המקיף ירושלים מארבע רוחות. בְּדָרְךְ רַחֲקָה – קדמא ואולא, אפשר שהרעיון של בְּדָרְךְ רַחֲקָה מפורז ע"י אִישׁ אִישׁ כִּי-יִהְיֶה-טָמֵא וְלָנֶפֶשׁ – מונח מונח פזר להכללת הרבה מקרים של מנועי ודחויי פסח ראשון והעברתם לפסח שני כדי למנוע מהם עונש כרת והם מרומזים בסוף הפסוק או לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה:

טט – הלכה למשה מסיני נזיר שהתגלה ונתגלה אח"כ שנטמא בטומאת התהום, וכן המביא קרבן פסח והתברר אח"כ שנטמא בטומאת התהום הקרבנות כשרים. אבל טומאת שרץ אינו נכלל בטומאת התהום ופוסל.

במדבר בהעלתך ט,יא:

בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרָבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל-מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֵהוּ:

במדבר בהעלתך ט,יב:

לֹא-יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר וַעֲצֵם לֹא יִשְׂבְּרוּ-בּוֹ כְּכֹל-חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: ירושלמי פסחים פ"ט ה"ג

... אין לך דבר חוץ מגופו מעכבו אלא מצות ומררים בלבד וכו' ישמעאל דר' ישמעאל אמר כלל ופרט הכל בכלל (בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי – קדמא ואולא כעין כלל), יכול יהו כל הדברים מעכבין אותו ת"ל עַל-מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֵהוּ אין לך דבר חוץ מגופו מעכבו אלא מצות ומרורים בלבד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

קה"ע – ה"ג דר' ישמעאל אמר פרט וכלל הכל בכלל. וה"פ (וכך פירושו) כאן כתיב תחילה **(במ' בהע' ט"ב)** **לֹא-יִשְׁאֲרוּ מִן-בְּנֵי** – מהפך

פשטא, (חלק מתבנית טעמים המאפיינת בד"כ פרט)

* **תחילה** רוצה לומר לגבי המשך הכתובים שמסקנתם לכאן

ואחר-כך כתיב **כָּל-חֶקֶת הַפֶּסַח** – מרכא טפא, וסד"א דנעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבינן הכל

* ואולי תרצה לומר שיהיה פסח שני דומה לפסח ראשון בכל פרטי

לכך כתיב **עַל-מִצְוֹת וגו'** ללמדך שאין לך במצוות שעל גופו אלא אלו (טט- **מִצְוֹת וּמִדְרֵי**) דאם לא כן כל הני פרטי למה לי.

טט – לפי תבנית הטעמים **כָּל-חֶקֶת הַפֶּסַח** – מרכא טפא, זה יתור לרבות ואחריו **יַעֲשֵׂוּ אֹתוֹ** – מרכא סלוק – רבוי והגבלה. רבי

ישמעאל לומד כל התורה בכללי ופרטי ויתכן שלכן לימודו כאן "פרט וכלל" כגרסת ופירוש קה"ע ופני משה.

לפנינו פרט בתבנית טעמי פרט ואחריו כלל לפי המלים בתבנית טעמי יתור לרבות.

ולמסקנה – אין לך דבר חוץ מגופו מעכבו אלא **מִצְוֹת וּמִדְרֵי** המאופיין ע"י **יַעֲשֵׂוּ אֹתוֹ** – מרכא סלוק – רבוי והגבלה. כלומר ריבה

למעט מפסח שני כל מה שלא שייך לגופו של קרבן כי אין אלו מעכבים אכילת מצה ומרורים. והם הפרטים המרומזים ב-(ט,יא)

עֲשֹׂר יוֹם בֵּין הָעֲרֵבִים – מרכא תביר מרכא טפא היא תבנית המרמזת על קבוצת פרטים שעושים בחדש הראשון בארבעה עשר ביום

ובין הערבים – השבתת חמץ, הימנות על חבורה לפסח, טהרה, הגעה לעזרה או לירושלים לזמן השחיטה או אכילה לפי מחלוקות התנאים,

דחיית שבת, שחיטת הגיגה בפסח הנעשה בטהרה ולא בשבת, שחיטת הפסח, הלל בשחיטת הפסח, צלי אש, הלל באכילה, שאר מצוות יום

ארבעה עשר וליל הפסח. אכילת מצה שבעה או בעצם השבתת חמץ שבעה.

יַעֲשֵׂוּ אֹתוֹ – מונח אתנה – כעין רבוי והגבלה, אפשר כי בא ללמד רבוי הגבלות בפסח שני טעון צלי ועובר בנותר ושכירת עצם, ואינו טעון

השבתת חמץ, וטהרה, ושאר עניני ליל פסח

במדבר בהעלתך יב:

עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֻצּוֹצְרוֹת פֶּסַח מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וְלְמִסְעֵ אֶת-הַמַּחֲנוֹת:

יחזקאל א,יט:

וּבְלִבְתָּ הַחַיּוֹת יִלְכוּ הָאוֹפָנִים אֲצֵלָם וּבְהִנְשָׂא הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפָנִים:

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בהעלותך דף קנד עמוד א

עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֻצּוֹצְרוֹת פֶּסַח וגו', רבי שמעון פתח (יחזקאל א,יט) וּבְלִבְתָּ הַחַיּוֹת יִלְכוּ הָאוֹפָנִים אֲצֵלָם וּבְהִנְשָׂא הַחַיּוֹת מֵעַל

הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפָנִים:, **וּבְלִבְתָּ הַחַיּוֹת** בקוּפּוּרִיא דלעילא הוּא אזלי דאי תימא דהאי לעילא לעילא לאו לתתא, אלא כגוונא האי

מקמי אנפין והאי לבתר אנפין

מתוק מדבש וּבְלִבְתָּ הַחַיּוֹת הם מלאכי היצירה, והליכתם היינו הנהגתם ופעולתם בחסד או בדין **יִלְכוּ הָאוֹפָנִים אֲצֵלָם** שהם

מלאכי העשיה שאין להם כח לעצמם אלא יחד עם החיות ... **אלא כגוונא האי מקמי אנפין** הספירות מקבלות שפע פנימי הראוי להם

מלפני פני המלך, **והאי לבתר אנפין** והמלאכים מקבלים שפעם מאחורי הפנים, והיינו מצד אחוריים של הספירות, המשפיעות את

השפע החיצוני להחיות קדש.

זיקא מארבע זיקין בד' מדורין ובד' סטרין בזיוון דאתברון בקולמיטין דאנפין נהירין, בגין כך כעין (נאש"ר) כמראה החיות דאינון

ארבע זויין דגלין פרישן ארי"ה נש"ר, שו"ר, אד"ם דכליל כלהו ד' מלאכין דשלטין וכלילן כלא:

עֲשֵׂה לָךְ – מונח רביע, רמז לארבעה מלאכים עיקריים ולכל צבא מרום שתחת ממשלתם, ע"פ פירוש **מתוק מדבש זיקא מארבע זיקין**

ניצוץ של אור הבא מארבעה ניצוצי אורות של חגת"מ דאצילות, **בד' מדורין** הוא יורד בארבעה מדורים של הארבע תמות מלאכים, מיכאל,

גבריאל, אוריאל, רפאל, **ובד' סטרין** והם נמצאים בארבעה צדדים של כסא המלכות, ... דאינון **ארבע זויין דגלין פרישן** שהם בארבעה

זויות, כעין הארבעה דגלים של שבטי ישראל שהיו פרושים במדבר, כי עם כל מלאך יש עוד ב' מלאכים (רמ"ק ומק"מ ומפרשים). וארבע

חיות הקדש הם **ארי"ה נש"ר, שו"ר**, שהם בחג"ת **אד"ם דכליל כלהו ד' מלאכין** אד"ם הוא במלכות, והוא כולל את כל ארבעה מלאכים,

דשלטין וכלילן כלא שהם שולטים וכוללים את כל צבא מרום, כי תחת ממשלתם ממונים שאר המלאכים איש איש על עבודתו ועל משאו

(רמ"ק ומפרשים)

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בהעלותך דף קנה עמוד א

תא חזי **שְׁתֵּי חֻצּוֹצְרוֹת** בגין דאינון מסטרי תרי דקאמרי ממזרח ומדרום אינהו זמינין לתברא דינין ולאכפייא לון ועל דא אינון מ-

פֶּסַח ובגין כך (במ' בהעלתך ג) וְבָיִוִם שְׂמַחְתְּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וגו' וְתִקְעֶתֶם בַּחֻצּוֹצְרוֹת סתם בין לעילא בין לתתא

מתוק מדבש ב' חצוצרות מבחינת רחמים שבמזרח ומבחינת החסד שבדרום, מזומנים לשבור הדינים ולהכניעם, על כן החצוצרות

מכסף שהוא בחסד, ולכן כתוב **וְבָיִוִם שְׂמַחְתְּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וגו' וְתִקְעֶתֶם בַּחֻצּוֹצְרוֹת סתם** – סתם (כלומר לא מפורש) כדי

להורות בין לעילא שהיו תוקעים בין למעלה בנסיעות מחנות המלאכים בין לתתא בין למטה בנסיעות מחנות ישראל.

עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֻצּוֹצְרוֹת פֶּסַח – רביע ... זקא-קטן, כעין מידת כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש שהתקיעות והקריאה מכוונת

לנסיעות מחנות המלאכים ולנסיעות מחנות ישראל. הסדרות מרומזות בתבניות הטעמים מונח דרגא או מונח מרכא ב-**במדבר ב,ג** (סדרות

של מחנות), **בהעלתך יד**, (סדרות של נסיעה)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אהיה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרמז = מרמז; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרמז ספקא – יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרמז תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, ב"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סדר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה; (קדמא – סדר קיימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 במדבר בהעלותך ה,א

במדבר בהעלותך ח,ט,יא, יג, טו:

[ט] והקרבת את-הלויים לפני אהל מועד והקהל את-כל-עדת בני ישראל:
[י] והקרבת את-הלויים לפני ה' וסמכו בני-ישראל את-ידיהם על-הלויים:
[יא] והניף אהרן את-הלויים הנופה לפני ה' מאת בני ישראל והיו לעבד את-עבדת ה' – בני קהת
[יב] והעמדת את-הלויים לפני אהרן ולפני בניו והנפת אתם הנופה לה': – בני גרשון, הבכור
[יד] והקדלת את-הלויים מתוך בני ישראל והיו לוי-הלויים:
[טז] ואחרי-כן יבאו הלויים לעבד את-אהל מועד וטהרת אתם והנפת אתם הנופה: – בני מררי
[טז] כי נתנים נתנים המה לוי מתוך בני ישראל תחת פטרת כל-דחם בכור כל מבני ישראל לקחתי אתם לוי:
[יט] ואתנה את-הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את-עבדת בני-ישראל באהל מועד ולכפר על-
בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני-ישראל אל-הקדש:

זוהר - תוספת כרך ג (ויקרא, במדבר, דברים) דף שג עמוד א

סימן ט דף קנא ע"ב (במ' בהע' ח,יא) והניף אהרן את-הלויים הנופה לפני ה', ר' יהודה שאיל לר' אבא למה היה הכהן מניף את הלויים אמר לו מלה"ד לתינוק כשהוא בוכה וכועס מה עושים כדי לפייסו א"ל רבי יהודה מניפין אותו ומנענעים אותו כדי לשתקו א"ל ר' אבא יהודה יהודה מלה זאת באה לידך ולא חקרת בה והלא ישמעו אזניך מה שפיך מדבר כך היא מדת הגבורה כועסת ורוגזת דכתיב (בר' ויחי מט,ה) שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם: וכתיב (בר' ויחי מט,ט) ארור אפס כי עז ועברתם כי קשתה אחקקם בעקב ואפיצם בישאל: לפי שהם מתגברים ומתקשים באפם ועברתם לצאת לעשות דין לכלות ולהכרית בני העולם אזי הכהן שהוא החסד העליון מניף אותו הצד של הלויים שהיא מדת הגבורה כדי לשכך ולשקט רוגזה וכעסה כדי שישתברו השערות מכל שוליהן ולא יתגברו ולא יתחזקו, כעין דוגמא זו הכהן שמניף את הלויים תנופה כדי שישקוט הצד של גבורה שלהן כדי שלא יתעורר הדין בעולם, בא ר' יהודה ונשק את ידיו, וכשיתעוררו הדינים בעולם כל הדינים הנמצאים בכל יום ויום אברהם איבנו ע"ה הוא דוחה אותה לחוץ ואינם עומדים לפניו הדא הוא דכתיב (תה' ז,יב) אלהים שופט צדק יאל זעם בכל-יום:

מדרש אגדה (בבב) במדבר פרק ח

(במ' בהע' ח,ט) והקרבת את-הלויים. כשם שנאמר במצורע, (וי' מצורע יד,א) והעמיד הכהן המטהר, כך צוה משה שיקריבו אותם לפני אהל מועד: (במ' בהע' ח,ט) והקהל את-כל-עדת בני ישראל. לפי שהיו הלויים כפרה לישראל. שנאמר (במ' בהע' ח,ט) לעבד את-עבדת בני-ישראל באהל מועד ולכפר על-בני ישראל וגו', ומי שהיה מקריב קרבנו היה מביאו באהל מועד, לכך צוה שיקהלו את כל עדת בני ישראל באהל מועד, וכשם שנאמר בפר העלם דבר של ציבור, (ויק' ד,טו) וסמכו זקני העדה וגו', כך צוה (במ' בהע' ח,י) והקרבת את-הלויים לפני ה', וכשם שנאמר בקרבן מצורע (וי' מצורע יד,ב) והניף אתם הנופה לפני ה': כך צוה על הלויים (במ' בהע' ח,יא) והניף אהרן את-הלויים הנופה לפני ה', תנופה זו על בני קהת שיהיו נושאים את הארון, שנאמר (במ' נשא ז,ט) כי-עבדת הקדש עליהם בפתח שאו: (במ' בהע' ח,יא) והיו לעבד את-עבדת ה', זה הארון:

[יג] והעמדת את-הלויים לפני אהרן ולפני בניו והנפת אתם הנופה לה'. תנופה זו נעשית לבני גרשון, לפי שהיה בכור, והבכור קדש, לכך לא נאמר לפני ה':

[טז] וטהרת אתם והנפת אתם וגו'. תנופה זו נאמר לבני מררי, לפי שלא היה בכור, וגם עבודתו לא היה הארון, לכך לא נאמר בו לפני ה':

[יא] והניף אהרן את-הלויים הנופה לפני ה' מאת בני ישראל והיו לעבד את-עבדת ה':
ויקרא מצורע יד,יא: והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם לפני ה' פתח אהל מועד:

מדרש אגדה (בבב) במדבר פרק ח (במ' בהע' ח,ט) והקרבת את-הלויים. כשם שנאמר במצורע, (וי' מצורע יד,א) והעמיד הכהן המטהר, כך צוה משה שיקריבו אותם לפני אהל מועד:

(וי' מצורע יד,א) והעמיד הכהן המטהר – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו, כפרת המצורע (שצרעתו היא סיבה רוחנית) בפתח אוהל מועד מלמדת על מירוק השורש הרוחני בכל הכפרות, והן קורות בפתח אוהל מועד ורק אח"כ יבוא המכופר אל העזרה. וכן כפרת הלויים, מעבירה מהם (זוהר - תוספת כרך ג דף שג,א) רוגזה וכעסה כדי שישתברו השערות מכל שוליהן ולא יתגברו ולא יתחזקו,

(במ' בהע' ח,ט) והקהל את-כל-עדת בני ישראל. לפי שהיו הלויים כפרה לישראל. והקהל – קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין.

בהסבר ל-(במ' בהע' ח,ט) לפי מדרש תנחומא קרח סי' יב לוי ניתן כמעשר לה' כבר מלידתו, ולפי דברים רבה כבר בלידתו קיבל כהונה ולויה. אבל ביציאת מצרים קידש הקב"ה את הבכורים בישראל בהצלתם ממכת בכורות. לפיכך, קדשו בכורי ישראל לה' והיו מיועדים לעבוד עבודת ה' ולכפר על בני ישראל, היינו לכל משפחה היה מי שייכפר עליה. אלא שהבכורים מישראל השתתפו במעשה העגל וזכות זאת אבדה מהם. ואילו שבט לוי נענה לקריאת משה מי לה' אלי וזכה להיות המכפר, עתה בשלב המאוחר כל עדת בני ישראל מעבירה את עבודת ה' ללויים, שנמנו בפר' נשא כנגד בכורי ישראל.

(במ' בהע' ח,ט) לעבד את-עבדת בני-ישראל – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, כי הלויים והכהנים מתמידים בהקפדה על טהרתם להיות מוכנים לעבודת ה' שהוא ענין מורכב ורוב שאר בני ישראל אינם יכולים לעמוד בכך בהתמדה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הצית השערות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, מטעם, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבי; מפתש; מרכא ספקא – יתור לרבית, מכל מקום; דרגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרשה; מרכא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרשה; תביר מרכא ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד בדרגה; פסק – סורג שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

[יא] וְהַיָּה אֶהְיֶה – תרסא קדמא, תבנית טעמים של כעין פרט קדמאה (תרסא), כעין כלל הצריך לפרט (קדמא ללא אזלא), והפרטים שהכלל צריך להם. פירש **מדרש אגדה (בובר) במדבר פרק ח** כי פסוק זה מכווין לפרט מיוחד – בני קהת ועבודתם בכתף ישאו כלי המשכן וביניהם ארון העדות, אבל תבנית הטעמים המרמזת לכעין כלל הצריך לפרט מלמדת כנאמר בזוהר כי תכלית ההגפה היא לכל הלוויים (גם בני גרשון ובני מררי) כמרומז ב-**(במ' בהע' ת,יא) וְהָיִי** – זקא-גדול, בתפקיד שלוש, אלו שלוש משפחות הלוי **[יא] וְהַיָּה אֶהְיֶה** – תרסא קדמא, קדמא בתפקיד פעולה מקדימה – פעולת מניעה, תרסא בתפקיד עקירת צד (כעין מחיצה, תכונה) ככתוב ב- **זוהר - תוספת כרך ג ד' שג ע' א, סימן ט דף קנא ע"ב** **הכהן שהוא החסד העליון מניף אותו הצד של הלוויים שהיא מדת הגבורה כדי לשכך ולשקט רווגה וכעסה ... כדי שישקטו הצד של גבורה שלהן כדי שלא יתערור הדין בעולם,**
[יא] וְהָיִי – זקא-גדול, ענין של שלוש משפחות הלוי **לְעֵבֶד** – טפחא, בתפקיד פותח טפח להיות מתואר ע"י **אֶת-עֲבֹדְתָהּ**. וטפחא ללא מרכא בתפקיד שמתפשט ענין **לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ** אל **וְהָיִי**. אפשר כי בא ללמד כי אמנם עבודות כל אחת משלוש משפחות הלוי במשכן שונות וקרובות יותר ורחוקות יותר מכלי המשכן, אבל כולן באותה השיבות של **לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ** .
אֶת-עֲבֹדְתָהּ – מרכא מרבה הגבלות הבאות מטעם סלוק ב-**וְהָיִי** – סלוק מגביל, (א) לבני קהת בנשיאת כלי המשכן הפנימיים, (ב) כל משפחה מוגבלת לתפקידיה וכן לעתיד לבוא כגון הפרדה בין שוערים ובין משוררים (ג) לכל בני הלוויים שהם בלבד יעסקו במשכן וכליו ולא בני ישראל האחרים לפי שהיו הלוויים כפרה לישראל כי גבורתם הווכונה ע"י הכהן להיטיב לעולם ולא להזיקו.

נושא: התמדת לויים בקדושתם לעומת אי התמדת בכורים בקדושתם

במדבר ג,ט:
וְנִתְּתָה אֶת-הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִים נְתוּנִים הַמָּה לְךָ לְאֵת-עֲבֹדְתָהּ הָיִי
נְתוּנִים נְתוּנִים הַמָּה לְךָ – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, תבנית בתפקיד לכתחילה ובפועל
1. במדבר בהעלתך ח,טז:
כִּי נְתוּנִים נְתוּנִים הַמָּה לְךָ לְאֵת-עֲבֹדְתָהּ הָיִי
נְתוּנִים נְתוּנִים הַמָּה לְךָ – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, תבנית בתפקיד לכתחילה ובפועל
במדבר בהעלתך ח,יז:
כִּי לֹא כָל-בְּכוֹר בְּבִנְיָם יִשְׂרָאֵל בְּאֵדֶם וּבְהַמָּה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם הַקִּדְשֵׁתִי אֶתֶם לִי
2. במדבר בהעלתך ח,יט:
וְאַתָּה אֶת-הַלְוִיִּם נְתוּנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּאֵהָל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְהִי בְּבִנְיָם יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּנִשְׁתַּבְּחַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-הַקֹּדֶשׁ
לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל – גרשיים מהפך פשטא
3. במדבר קרח יח,ו:
וְאַנִּי הִנֵּה לִקְחֹתִי אֶת-אַחֶיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֶם מִתְּנֶה נְתוּנִים לְךָ לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ אֶהָל מוֹעֵד
לְכֶם מִתְּנֶה נְתוּנִים – גרשיים מהפך פשטא

(ח,טז) כִּי - תלישא-קטנה, בתפקיד עקירה ע"פ **בבלי בכורות ד,ב** בשלשה מקומות הוזהרו על הבכורות ליקדש - ולא קדשו ... **רבי יוחנן** אמר קדשו ולא פסקו, וריש לקיש אמר קדשו **(בבלי בכ' ה,א)** ופסקו, ... אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: אתון הכי מתניתו לה, אנן איפכא מתנינן לה: **רבי יוחנן** אמר לא קדשו בכורות במדבר, וריש לקיש אמר קדשו בכורות במדבר
(ח,טז) כִּי - תלישא-קטנה, בתפקיד בעל בחינה נעלה המרמז להנדרש מהמלים **הַמָּה לְךָ** ע"פ **ספרי בהעלתך סי' צב** כל מקום שנאמר "לִי" הרי זה לעולם ולעולמי עולמים
בבלי בכורות ד,ב
 תא שמע: נמצאת אתה אומר, בשלשה מקומות קדשו בכורות לישראל, במצרים ובמדבר ובכניסתן ישראל לארץ; במצרים מהו אומר: **(שמות בא יג,ב)** **קִדְשֵׁ לִי כָל-בְּכוֹר**, במדבר הוא אומר: **(במ' בהע' ת,יא) כִּי לֹא כָל-בְּכוֹר בְּבִנְיָם יִשְׂרָאֵל**, בכניסתם לארץ הוא אומר: **(שמות בא יג,א)** **וְהָיָה כִּי-יָבֹאֲךָ ה' (שמות בא יג,ב) וְהַעֲבַרְתָּ כָל-פֶּשֶׁר-רְחֵם!** אמר רב נחמן בר יצחק: בשלשה מקומות הוזהרו על הבכורות ליקדש - ולא קדשו, ובמצרים נמי לא קדשו? הא קאמר' דקדוש! ה"ק: מהן קדשו ומהן לא קדשו; מתקיף לה רב פפא: ובמדבר לא קדשו? והכתיב: **(במדבר ג) פָּקֹד כָּל בְּכוֹר זָכָר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל!** אלא, אי איתמר הכי איתמר: **רבי יוחנן** אמר קדשו ולא פסקו, וריש לקיש אמר קדשו **(בכ' ה,א)** ופסקו, בשלמה ריש לקיש - כדאמר טעם אלא לר' יוחנן - מאי טעמא? אמר ר' אלעזר: ר' יוחנן חזאי בחילמא, דמילתא מעליתא אמינא: אמר קרא **(במדבר יג,ב) לִי יְהִי -** בהוייתן יהו. ורבי יוחנן **והיה כי יביאך והעברת מאי עביד ליה? ההוא מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל: עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ.**
 אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: אתון הכי מתניתו לה, אנן איפכא מתנינן לה: **רבי יוחנן** אמר לא קדשו בכורות במדבר, וריש לקיש אמר קדשו בכורות במדבר

נקודות משיחות קודש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן – ליקוטי שיחות יג ע' 15, רש"י פ"א **(ח,טז) נְתוּנִים נְתוּנִים** – נתונים למשא, נתונים לשיר. לא פרש כן בפרשות **במדבר (ג,ט) וְנִתְּתָה אֶת-הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִים נְתוּנִים הַמָּה לְךָ**. ויש לומר, דהנה שם נאמר **(ט,ג)** **לְךָ**, והכונה לעבודת שמירת המשכן, שבה הוטל על הלוויים לסייע **לכהנים** בעבודה שלהם. אין לפרש אפוא, שהכפל קאי על משא ושיר, שהם חובת הלוויים עצמם. אך כאן נאמר **(ט,ט) לְךָ**, ולכן אפשר לפרש שהכונה גם לעבודת הלוויים – משא ושיר.

(ט,ג) נְתוּנִים נְתוּנִים הַמָּה לְךָ – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, תבנית בתפקיד לכתחילה ובפועל,
(ט,ט) נְתוּנִים נְתוּנִים הַמָּה לְךָ – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, תבנית בתפקיד לכתחילה ובפועל,
 לפי שאחרי כיבוש הארץ לא היה יותר ללוויים תפקיד נשיאה, אפשר לומר כי **לכתחילה** תפקיד הלוויים מצד עצמם הוא משא ושיר. המשא פסק אחרי הקמת משכן שילה ואח"כ בית המקדש.
בפועל נותר תפקיד השירה מצד עצמם של הלוויים, ותפקיד הלוויים שלא מצד עצמם הוא לעבודת שמירת המשכן, שבה הוטל על הלוויים לסייע **לכהנים** בעבודה שלהם (שלא בעזרת כהנים).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאא – תור
 לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סדר שנתק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
 (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש"ט – 5: יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר"י ישמעאל; תלישא-טבנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מתיבה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מתיבה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

1.4 במדבר בהעלתך ה,א (התשע"ד)

1.4.1 במדבר בהעלתך ה,ח, יב: [ח] וְלָקַחְתָּ פֶּרֶךְ בֶּן-בְּקָר וּמִנְחָתוֹ סֶלֶת פְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וּפְרִי שְׁנֵי בָנֵי בְּקָר תִּקַּח לַחֲטָאת׃

[יב] וְהַלּוּיִם יִסְמְכוּ אֶת-יְדֵיהֶם עַל רֵאשֵׁי הַפָּרִים וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹחֶד חֲטָאת וְאֶת-הָאֹחֶד עֹלָה לְה' לְכַפֵּר עַל-הַלּוּיִם׃
 רש"י (ח) וְלָקַחְתָּ פֶּרֶךְ בֶּן-בְּקָר - והוא עולה, כמו שכתוב: (במ' בהע' ח,יב) וְעִשָּׂה ... אֶת-הָאֹחֶד עֹלָה, והוא קרבן צבור בעבודה זרה

(ראה במ' שלח טו,כד) וְהָיָה אִם מְעִינֵי הַעֲדָה וְעִשְׂתָּהּ לְשִׁנְיָהּ וְעָשׂוּ כָל-הַעֲדָה פֶּרֶךְ-בְּקָר אֶחָד לְעֹלָה. (ופר-שני - מה תלמוד לומר: שני?
 לומר לך: מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת. ובוזו יש סמך לדבריו בתורת כהנים (ויקרא חובה פרשתא ב פרק ג,ד). ואומר אני
 שהוראת שעה היתה, ששעיר היה להם להביא לחטאת עבודה זרה עם פר העולה. (טט - כמו שנאמר בסיפא (במ' שלח טו,כד) וְשַׁעִיר-עֲזִים
 אֶחָד לַחֲטָאת׃)

וְלָקַחְתָּ פֶּרֶךְ בֶּן-בְּקָר - פשטא מונח זקף-קטן, ברש"י כפשוטו הביאו דעת רבי משה הדרשן שהקרבנות הללו באו (א) לחינוך הלוים (ב)
 ולכפרה על חטא עבודה זרה.

וְלָקַחְתָּ פֶּרֶךְ בֶּן-בְּקָר וּמִנְחָתוֹ - פעמיים זקף בין שני קיסרים, מרמז על היקש כלשהו, שסיפור המעשה של פרי הלוים מכיל סוגיה של
 מקודש מחבירו (כאן העולה) קודם לחבירו (כאן החטאת). ומכאן היקש למצב של תדיר ומקודש שיש להקדימו לפחות תדיר או פחות
 מקודש.

וּמִנְחָתוֹ - קדמא זקף-קטן במלה אחת כעין מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין, ומוצע לומר שיש כאן לימוד בשלבים. זה לא מלמד על
 המנחה אלא על העולה, היינו פר העולה הכתוב ראשון (המוקדם) הוא נשחט שני (היינו המאוחר) אבל איבריו מוקרבים קודם לאימורי
 החטאת. והביא ה-תורה תמימה ב-(ח,ה) מפסוק (ח,יב) דברי [זבחים פ"ט ב']... וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹחֶד חֲטָאת וְאֶת-הָאֹחֶד עֹלָה, אלא
 שיכול יהא חטאת קודמת לכל מעשה עולה, ת"ל (במ' בהע' ח,ח) וּפְרִי שְׁנֵי בָנֵי בְּקָר תִּקַּח לַחֲטָאת, אי פר שני יכול תהא עולה קודמת
 לכל מעשה (טט - של חטאת הכתובה מאוחר (שניה)) ת"ל (במ' בהע' ח,יב) וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹחֶד חֲטָאת וְאֶת-הָאֹחֶד עֹלָה, הא כיצד, דם
 חטאת (טט - הכתובה כאן מאוחר (שניה)) קודמת לדם עולה (טט - הכתובה כאן מוקדם (ראשונה)) מפני שמרצה, אברי עולה קודמין לאימורי
 חטאת מפני שהם כליל לאישים, מכאן שכל המקודש מחבירו (כאן עולה) קודם לחבירו^א (כאן חטאת)

תורה תמימה הערה ה) מעיר על נושא "שכל המקודש מחבירו קודם לחבירו" דווקא מענין מנחות כעין (במ' בהע' ח,ח) וּמִנְחָתוֹ
 ובסוגיא כאן צ"א ב' חקרה הגמרא אם היו לפנינו מנחת נדבה ומנחת סוטה איזה קודם ולא איפשטא ולכן פסק הרמב"ם בפ"ט ה"י מתמידין שיקדים
 איזה מהן שירצה, ותמימה שהרי במנחות מ"ט ב' אמרו בפשיטות תדיר ומקודש עדיף, והלא בודאי מנחת נדבה תדירה ממנחת סוטה והיא גם
 מקודשת וראוי להעיר, כי בגמ' שם הלשון תדיר עדיף והנהגה כן ע"י בעל ברכת הובח, והוא טעות. ועיין במ"מ שם הלכה ו' כתב בשם הר"י קורקוס דהא דאברי
 עולה קודמין לאימורי חטאת היינו רק אם נשחטו שניהם, החטאת והעולה, ואימורי שניהם לפנינו, אבל קודם שנשחטו שניהם מקריבין החטאת
 לגמרי הדם והאברים ואח"כ מקריבין העולה, עיין שם. וטעמו נראה ע"פ מ"ד בסוגיא דזבחים כאן דגזוז"כ הוא (וי' ח,ח) וְהִקְרִיב אֶת-אֶשֶׁר לַחֲטָאת
 ראשונה, ומשמע הקרבה שלמה בכל הפרטים:

(במ' בהע' ח,יב) וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹחֶד חֲטָאת וְאֶת-הָאֹחֶד עֹלָה לְה' - פסוק יחיד בענין הקרבת חטאת ועולה שבו תבנית טעמים קדמא
 ואולא העשויה ללמד על כלל מלמד מסוג כלשהו. כמו-כן תלשא ... קדמא ואולא עשויה ללמד על כעין כלל מלמד מסוג בנין אב. אפשר כי
 פרי חינוך הלוים שהיו גם לכפרה הם כעין כלל מלמד מסוג בנין אב

(א) לשיעור זמן של פר כנאמר ב-משנה פרה פ"א מ"ב ר"י הגלילי אומר פרים בני שתיים שנאמר (במ' בהע' ח,ח) וּפְרִי שְׁנֵי בָנֵי בְּקָר תִּקַּח
 לַחֲטָאת׃ וחכמים אומרים אף בני שלש ר"מ אומר אף בני ארבע ובני חמש כשרים אלא שאין מביאים זקנים מפני הכבוד:

סיכום דעות הרמב"ם רע"ב ותוסיו"ט, לכולי עלמא בפרים בני שתיים כשרים אבל גם גדולים מהם. ומחלוקת האם אפשר או אי אפשר
 ללמוד מהם למקומות אחרים במ נאמר פר או פרים בלי בן-בקר. כי פר בן-בקר משמעו בן שלוש שנים.

(במ' בהע' ח,יב) וְעִשָּׂה - תלישא-גדולה, כעין שיעור אלפניו ולאחריו, העשוי להיות מקור לדעת רבי יוסי שפרי הלוים בני שנתים דווקא,
 וחכמים אומרים שבני שנתים ויותר.

(ב) כלל מלמד על סדר ההקרבה הרצוי קודם חטאת ואחריה עולה כך מתקים וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹחֶד חֲטָאת - תלישא-גדולה קדמא ואולא,
 קודמת עקירת העבירה וזאת הכפרה ע"י תלישא-גדולה בתפקיד עקירה, ואולא והולכת אחריה העולה לרצוי ועונג לה' שאמרתי
 ונעשה רצוני.

(ג) לימוד היקש, בנין אב ע"פ תורה תמימה הערה ה) (במ' בהע' ח,ח) יהיה כאן לימוד מ-כל המקודש מחבירו קודם לחבירו" לענין של
 תדיר ומקודש קודם לחבירו השייך לקרבנות ולמנחות.

טט - אם החטאת והעולה נשחטו במקביל ומונחים לפנינו הסדר הרגיל יהיה דם חטאת, איברי עולה, אימורי חטאת. רק אם שחטת החטאת
 קדמה לעולה יעשה החטאת בשלימותה (דם, אימורים) ואח"כ העולה.

1.4.2 שבועות - חג הביכורים: ירושלמי ביכורים פ"א,ה"א

מבוא: משנה (א) ומשנה (ב) מביאות חלק מפסוק ראשית פנורי אדמתך. יש שני פסוקים בתורה המכילים כתוב זה והם זיהם בתוכנם
 נקודיהם וטעמיהם ואפשר שמשנה (א) דורשת אחד מהם ומשנה (ב) דורשת את הפסוק האחר.

שמות משפטים כג,יט: ראשית פנורי אדמתך תביא בית ה' אלתה לא-תבשל גדי בתלב אמו: פ

שמות תשא לד,כו: ראשית פנורי אדמתך תביא בית ה' אלתה לא-תבשל גדי בתלב אמו: פ

במדבר קרח יח,ג: פנורי כל-אשר בארצם אשר-גיבאו לה' לה' והנהגה כל-טהור בביתך יאכלנו:

דברים תבוא כו,א - יב:

[א] והנה כי-תבוא אל-הארץ אשר ה' אלתה נתן לה נתנה וירשתה ונעבת בה: [ב] ולקחת מראשיתו כל-פרי האדמה אשר תביא מארצך
 אשר ה' אלתה נתן לך ושמת כטבא והלכת אל-המקום אשר יבחר ה' אלתה לישן שמו שם: [ג] ובאת אל-הפלו אשר יהיה בימים ההם
 ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלתה כי-באתי אל-הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו: [ד] ולקח הפלו הטבא מידו והניחו לפני מזבח ה'
 אלתה: [ה] וענית ואמרת לפני ה' אלתה ארמי אבד אבי ברך מצרומה ויגר שם במתי מעט ויהי-שם לגוי גדול עצום נרב: [ו] וירעו אתנו
 המצרים ויענינו עלינו עבדה קשה: [ז] ונצלת אל-ה' אלתך אבותינו וישמע ה' את-קולנו ויבא את-ענינו ואת-עמלנו ואת-לחצנו: [ח]
 ויצאנו ה' ממצרים בגד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאתות ובמפתים: [ט] ויבאנו אל-המקום הזה וימן-לנו את-הארץ הזאת ארץ זבת

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששור: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מראק = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי ממשט; מרכא טפאא – תור
 לרבות, ככל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושטע, ב"כ מצב
 אחד נדרש; פסוק 1 – סדור שנתלח, השלם והחלק נדרשים; זקא טנול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצו פסוק – הקש; השלישית:
 (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מדות דר" ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

קבל ודגש: [ין] ועתה הגה הבאתי את-ראשית פרי האדמה אשר-נתתה לי ה' והנחתו לפני ה' אלוקיך והשפתוית לפני ה' אלוקיך: [יא] ושמתה בקל-הטוב אשר נתן-לך ה' אלוקיך ולביתך אתה ולזרעך ואתך אשר בקרבך: ט

הלכה (א) פותחת בשלושה מצבים בנושא ביכורים המרומזים בטעם זקף-גדול של (שמ' מש' כג'ט) תבאיא בתפקיד שלוש. כאן השלושה מחולקים שניים באופן אחד (מביאין) ואחד באופן אחר (אינם מביאין).

הלכה (א) מתני' (טט - א) [יש] מביאין בכורין וקורין. (טט - ב) מביאין ולא קורין. (טט - ג) ויש שאינן מביאין.
 דבר ראשון משנה (א) ואחריה משנה (ב) ממעטות מהמשך הלימוד את רוב המצבים שבהם אין הבאת ביכורים. דרך לימוד שמצינו כמותה למשל בפרשת נגעים שתיכף בתחילתה מגבילה על מי חל הנושא. משנה (ב) מלמדת מי הם אלו שלא מביאים מסיבה שאין זאת אדמתם בקנין תורני.

משנה (א) פותחת בחידוש שיש שלושה מצבים של עץ שהיו מביאים ממנו ומפני שהבריכו ממנו לאדמת אחרים ללא רשות, העץ יונק מאדמה ע"פ קנין תורני ומאדמה שלא ע"פ קנין תורני ולכן מפסיקים להביא ממנו. שלושה המצבים מרומזים בטעם זקף-גדול של (שמ' תשא לד, כב) תבאיא. בכל אחד משלושה אלו יש ארבעה עצים היונקים משתי חלקות אדמה וזה מרומז בטעם רביעי של (שמ' מש' כג'ט) ראשית בתפקיד ארבע. המשנה מפרטת שלושה המצבים, כל מצב מרכב מארבע עצים.

מתני' ... (טט - א) הנוטע בתוך שלו (טט - אא) והבריכו בתוך של יחיד (טט - אב) או בתוך של רבים. בכל אחד משני המצבים יש שני עצים – העץ הזקן, העץ הצעיר, סה"כ ארבעה עצים.
 (טט - ב) וכן המבריך (טט - בא) מתוך של יחיד (טט - בב) או מתוך הרבים לתוך שלו. בכל אחד משני המצבים יש שני עצים – העץ הזקן, העץ הצעיר, סה"כ ארבעה עצים.

(טט - ג) הנוטע בתוך שלו והמבריך בתוך שלו (טט - גא) ודרך היחיד (טט - גב) ודרך הרבים באמצע הרי זה אינו מביא. בכל אחד משני המצבים יש שני עצים – העץ הזקן, העץ הצעיר, סה"כ ארבעה עצים לדון עליהם.

רבי יהודה אומר מביא. מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר (שמ' מש' כג'ט) ראשית פכורי אדמתך תבאיא עד שיהו כל הגידולים מ-אדמתך:

גמ' יש מביאין כו'. (טט - הירושלמי מבאר את מה שהמשנה מבארת ויש שאינן מביאין) (טט - א) הנוטע בתוך שלו והבריך בתוך של יחיד או לתוך של רבים אפילו מן הזקינה (שכבר הביא ממנו ביכורים) אינו מביא. (טט - ב) המבריך מתוך של יחיד או מתוך של רבים לתוך שלו אפילו מן הילדה אינו מביא. (וזה מפני שעץ הזקן והעץ הצעיר יונקים זה מזה ולכן אין זה אדמתך בלבד) הדין אמרה כשם שהילדה חיה מן הזקינה כך הזקינה חיה מן הילדה (וזה מפני שעץ הזקן והעץ הצעיר יונקים זה מזה ולכן אין זה אדמתך בלבד). אמר רבי יוחנן כולוהן משום תורת הגזולין ירדו להן. אמר רבי יוסי מתניתא אמרה כן. מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר (שמ' מש' כג'ט) ראשית פכורי אדמתך. תני אם הבריך ברשות מביא וקורא. רבי יוסי בשם רבי אימי והוא שנתן לו רשות לעולם הא (פי')שעה לא. רבי יונה בשם רבי אימי אפילו ל(פי')שעה. חייליה דרבי יונה (חיזוק (תומך) לדעתו) מן הדין (משנה בבא בתרא פ"ב, מ"ב (בבלי ב"ב כו)) היה חופר בור שיה ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו (העץ בחלקתו אבל שרשיו חדרו לחלקת חבירו ויונקים משם, לר' יונה זה נקרא לפי שעה ומביא ביכורים, ולמי שייכים השרשים שנעקרו תלוי במרחקי העץ מן החפירה (רמב"ם פיה"מ)). ועצים לא ל(פי')שעה הן. מה עבר לה רבי יוסי שרשים שדרכן להחליף לעולם מכיון שדרכן להחליף (גדלים טוב) לעולם הן. אמר רבי מנא (בנו של ר' יונה) מילתא דרבי יוחנן מסייע לאבא דאמר רבי יוחנן כולוהן משום תורת הגזולין ירדו להן. וכאן מכיון שנתן לו רשות להבריך אפילו לשעה אין זה גזולין. רבי זריקן בעי קומי רבי זעירה מתני' דרבי רבי אמר שרשין חיינן זה מזה. אמר ליה דברי הכל היא. הכא התורה אמרה (שמ' מש' כג'ט) ראשית פכורי אדמתך עד שיהו כל הגידולים מאדמתך. על דעתיה דרבי יודה מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך היחיד באמצע. ר' אחא בשם ר' מיישא בשהבריכה בדלעת או בסילון (הבריך דרך כעין צינור). אי בשהבריכה בדלעת או בסילון יביא ויקרא אפילו כרבנין יביא ויקרא. אמר רבי יונה צריכה לרבי יודה המוכר שביל לחבירו מקום דריסה הוא מכר או עד התהום מכר. אין תימר (אם תאמר) מקום דריסה מכר מביא וקורא אין תימר (אם תאמר) עד התהום מכר לא יביא כל עיקר. מספק מביא ואינו קורא. רבנין פשיטא לון שמכר עד התהום ומה פליגינן במוכר שביל לחבירו אבל אם מכר לו שדה ושייר לו שביל כל עמא מודיי ששייר לו עד התהום. על דעתיה דרבי יודה מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך הרבים. מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך הרבים באמצע. אמר רבי אימי אתיא דרבי יודה כרבי ליעזר דתנינן תמן (משנה בבא בתרא פ"ג, מ"ה (בבלי ב"ב כז)) אין עושים חלל תחת (אדמתך תבאיא – זקף-קטן זקף-גדול בתפקיד חישוב ג' של הכתוב המוטעם. הגי' עולה בח"ל תח"ת) רשות הרבים בורות שיחין ומערות רבי ליעזר מתיר כדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים. כמה דרבי ליעזר אמר תמן תחת רשות הרבים (החלל שעשה) שלו כך רבי יהודה אמר הכא תחת רשות הרבים (החלל שעשה) שלו (ואם הבריך דרכו יביא ביכורים). רבי שמואל בר רב יצחק בעי אין כרבי ליעזר יביא ויקרא. אמר רבי יוסי מייסבר סבר רבי שמואל בר רב יצחק שרבי ליעזר מתיר לעשות כן והן שלו לעולם. אלא רבי ליעזר מתיר לעשות כן (אבל זה הפקר) וכל הקודם בהן זכה:

1.4.3 ירושלמי ביכורים פ"א ה"ב (שמ' תשא לד, כב) ראשית פכורי אדמתך תבאיא

בהלכה (א) לימד, בין היתר, על קבוצת אלו שלא מביאים א"ע"פ שהגידול מאדמתם, הלכה (ב) מלמדת על (שמ' תשא לד, כב) ראשית – רביעי, קבוצה של ארבעה שאינם מביאים כי מגדלים באדמה שאינה שלהם בקנין תורני, וזה פתוח של חלק ממשנה א' ויש שאינן מביאין.

מתני' האריסין והחכורות והסיקריקון והגזולין אין מביאין מאותו הטעם משום שנאמר (שמ' תשא לד, כב) ראשית פכורי אדמתך:
גמ' עד כדון כשגול קרקע גזל זמורה ונטעה ולא דמים הוא חייב לו. אלא צריכה לרבנין. מצות כגבוה הן או אינן כגבוה. אין תימר כגבוה הן אינו מביא ואין תימר אינן כגבוה מביא. הכל מודין באשירה שביטלה שאינו מביא ממנה גזירין למערכה. רבי שמעון בן לקיש בעי מהו שיביא ממנה לולב. מצות כגבוה הן או אינן כגבוה. אין תימר כגבוה הן אינו מביא אין תימר אינן כגבוה מביא. פשיטא שהוא מביא ממנה לולב שאין מצות כגבוה. מהו שיביא ביכורים. כר' יודה דו אמר הוקשו לקושי הגבול מביא. כרבנין דאינן מרין הוקשו לקדשי מביא. כרבנין בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה אפי' בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה. סברין אמרין נישמעניה מן הדין אלו בתרומה ובמעשר מה שאין כן בביכורים. כלום צריכה לא בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה אבל בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה אפילו בתרומה לא עשה ולא כלום. כהדא דתני האונס והגבול והגזול בזמן שהבעלים מרדפינן אחריהן אין תרומתן תרומה ולא מעשרותיהן מעשר ולא הקדשן הקדש. אם אין הבעלין מרדפינן אחריהן תרומתן תרומה ומעשרותיהן מעשר והקדשן הקדש. רבי יוסי בשם רבי יוחנן לא זה תורם ולא זה תורם. רבי אמי בשם רבי יוחנן אפילו הבעלים שתרמו אין תרומתן תרומה. אמר רבי יוסי עד כדון אגן קיימין בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה וליידא מי לא אגן תנינן הרי אלו בתרומה ומעשר מה שאין כן בכורין. אפשר לפירות לצאת בלא בכורין אפשר לפירות לצאת בלא תרומה ומעשרות. אבל בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה עד כדון צריכה:

שני פסוקים (שמ' מש' כג'ט) ראשית פכורי אדמתך תבאיא (שמ' תשא לד, כב) ראשית פכורי אדמתך תבאיא שני אדמתך – (א) בעלות, (ב) יניקה

אדמתך – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה ריבה וריבה את הכל, היניקה צריכה להיות כולה אך ורק מאדמתך (רמב"ם הל' ביכורים פ"ב, ה"י) לא יביא מהברכה היונקת מאדמתו ומחוץ לאדמתו, וב"ה"א אם יונק מאדמת חבירו ברשות (הסכמת) חבירו מביא, גם אם זה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מראק = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספקא – יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; תביר מרכא ספקא – קבוצה שההלכה חלה על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

שרשים היונקים מחלקת חבירו לפי שעה)

אָדְמָתָךְ – מונח זקא-קטן, כעין מידה ריבה וריבה את הכל, הבעלות צריכה להיות במלוואה של בעל הפירות או ברשות (הסכמת) חבירו. משנה ה"ב (א) האריסין והחכורות – שיש להם רשות לעבוד האדמה וליתול פירות, אבל זאת לא אדמתם.

(ב) הסכמתה לא הגזולין – שהאדמה לא הגיעה אליהם בקנין תורני, אלא מגזלה, או קניה מגזולין) בהלכה (א) (שם מש' כג, ט) תְּבִיאָא – זקא-גדול, (שם' תשא לד, ו) תְּבִיאָא – זקא-גדול,

(שם' מש' כג, ט) תְּבִיאָא – זקא-גדול, שלוש דרשות בהבאה, כאן שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר, שתי דרשות להביא, דרשה אחת אחת שלא להביא. וזה משנה ה"א (טט - א) מביאין בכורין וקורין. (טט - ב) מביאין ולא קורין. (טט - ג) ויש שאינן מביאין.

(שם' תשא לד, ו) תְּבִיאָא – זקא-גדול, שלוש דרשות שבעל אדמה בקנין תורני, לא יביא כי היניקה של הגידולים היא מאדמתו ומאדמת אחרים שלא ברשות (שלא בהסכמה).

ויש בחלק זה שתי קבוצות אנשים שאינם מביאים. בה"א ובה"ב לומדים שלהבאת הביכורים צריך שני תנאים:

(א) האדמה צריכה להיות שייכת לבעל הפירות (ה"ב); (ב) היניקה צריכה להיות כולה מאדמת המביא (ה"א).

מנין לחז"ל שיש שני ענינים? נראה לומר כי נאמר פעמיים שמות משפטים כג, יט: שמות תשא לד, כו: ראשית פכורל אדמתך תביא מנין לחז"ל לומר שיש שני ענינים. אפשר שהתורה חוזרת על דבריה כמו שמצינו בהרבה מצוות שהתורה חוזרת על דבריה כמצוות שבת. כפי שנראה שמת אדמתך נדרשת לשני ענינים אלו.

ענין היניקה הוא יותר חידוש מענין הבעלות, שהרי מצינו בשאר מצוות שהתורה הקפידה שלא יוציא בגזול, כגון "ולקחתם לכם" – משלכם, ואילו כאן נוספה הלכה חדשה שכל היניקה תהיה מאדמת הבעלים, וכיון שזה חידוש לכן נכתב במשנה כהלכה א.

(שם' מש' כג, ט) ראשית – רביע, ארבעה עצים היונקים מאדמת הבעלים בקנין תורני ושלא מאדמתם בקנין תורני וכלי רשות הבעלים. (שם' תשא לד, ו) ראשית – רביע, קבוצה של ארבעה שאינם מביאים כי מגדלים באדמה שאינה שלהם בקנין תורני,

(שם' מש' כג, ט) תְּבִיאָא – זקא-גדול, 2 מביאים 1 קורא 1 לא קורא, 1 שלא מביא וזה מתפצל לשתי קבוצות. (א) יניקה שלא מאדמתם בלי רשות (הסכמה), מעבר מאדמתם לאדמת אחרים; המישך הלכה (א); (ב) שאינם מביאים כי מגדלים באדמה שאינה שלהם בקנין תורני הלכה (ב)

אבל אפשר להבירך דרך חלל תחת רשות הרבים או היחיד מרשותו לרשותו ירושלמי ביכורים פ"א ה"א ... אמר רבי אימי אתיא דרבי יודה כרבי ליעזר דתנינן תמן אין עושים חלל תחת (אדמתך תביא – זקא-קטן זקא-גדול בתפקיד חישוב ג' של הכתוב המוטעם. הגי' עולה בח"ל"ל תח"ת) רשות הרבים בורות שיחין ומעורות רבי ליעזר מתיר כדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים.

עוד הסבר לזקא-גדול משנה מסכת ביכורים פ"א, יא) הקונה שלשה אילנות בתוך של חברו מביא וקורא ר' מאיר אומר אפילו שנים קנה אילן וקרקעו מביא וקורא רבי יהודה אומר אף בעלי אריסות וחכורות מביאין וקורין: רמב"ם ואין הלכה כר' מאיר ולא כר' יהודה. (בנה בתרא קנה גם קרקע)

בית הבחירה למאיורי מסכת חולין קלוא, פירות של שותפין חייבות בככורים לא נאמר בארצן (דב' תבוא ו, ג) מארצן) אלא להודיע שאין הבכורים נוהגים אלא בארץ ובפני הבית וכן כתוב (שם' מש' כג, ט) ראשית פכורל אדמתך תביא בית ה' אלקיך :

בבלי חולין קלוא, בכורים אף על גב דכתיב (דב' תבוא ו, ג) ארצן (דב' תבוא ו, ג) מארצן) - דידך אין (של יחיד - יביא) דשותפות לא (טט - ?) , כתב רחמנא (במ' קרח יח, ג) בכורי כל אשר בארצן (לשון הכתוב פכורל קל-אשר בארצם) , אלא ארצן (דב' תבוא ו, ג) מארצן) למה לי? למעוטי חוצה לארץ,

רש"י חולין קלוא, ארצן - (דב' תבוא ו, ג) אֲשֶׁר תְּבִיאָא מֵאַרְצָךְ ארצך משמע מיעוטא (במ' קרח יח, ג) ארצם (במ' קרח יח, ג) בארצם) לא משמע מיעוטא כולי האי (כל כך) ולא ממעטא (כל כך) חוצה לארץ מינייה דמשמע כל מקום שיש להם ארץ אבל ארצן משמע המיוחדת לך ולא לעובדי כוכבים.

תוספות חולין קלוא, אלא ארצן ל"ל למעוטי חו"ל - אף על גב דמצוה התלויה בארץ היא מכל מקום אצטריך למעוטי משום דאתקש לבשר בחלב בחד קרא, רשב"ם.

שנאמר בפסוק אחד ראשית פכורל אדמתך תביא בית ה' אלקיך לא-תבשל גדי פחלב אמו: פ אז היה מקום לומר שביכורים ינהג בכל מקום כמו בשר בחלב, לכן צריך דרשה מיוחדת למעט את חוץ-לארץ.

(דב' תבוא ו, ג) מארצן – אפשרות למיעוט ממלת ארצן בין ביכורי ארץ-ישראל שאותם מביאים ובין ביכורי חוץ לארץ שאותם לא מביאים. או מטעם תביר, מחלק, בין ביכורים הנוהג רק בארץ-ישראל ובין בשר בחלב הנוהג בכל מקום.

(במ' קרח יח, ג) בארצם – המלה מלמדת על שותפות בארץ-ישראל, שותפות של ישראלים חייבת בביכורים, טעם תביר של בארצם יחלק וימעט מחיוב בכורים שותפות ישראלי ונכרי בארץ-ישראל. וזה ירמז למסקנתנו על פי הדיון ב-בבלי חולין קלה, ב - קלוא, המברר סוגיית ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות לגבי חיוב תרומות, מעשרות, ראשית הגז, ערסות להפרשת חלה, בכור. בדגן הנכרי לוקח חלקו ויש דיון האם הישראלי מפריש רק על חלקו או גם על חלק הנכרי, ובשאר הדברים מתברר כי שותפות הנכרי פטרה אותם מהפרשות השונות. לכן אפשר כי גם בענין ביכורים שותפות הנכרי תפטור את הפירות מהבאת ביכורים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא פשטא – מרכא = סאריך, רבו; דוגא – מצרף: תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבו מתפשת; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תבר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, ב"כ מצב אחד נדרש פסוק ו – סודר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשטו; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קופא – סדר קרימות; אולא = גיש = גיש"ס = יוצא מהענין; קופא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

במדבר בהעלותך ת,ד: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה מִקֶּשֶׁת זָהָב עַד-יָרְכָה עַד-פְּרָחָה מִקֶּשֶׁת הָוָה כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה בְּן עֶשְׂרֵה אֶת-הַמִּנְחָה: פ

ספרי במדבר פיסקא סא יוצא להקל ולא להחמיר בפוסקו אין במנורה נרות גביעים כפתורים ופרחים אלא בזמן שהיא מן הככר מין זהב מין קשה: ונראה כי מקור יוצא להקל ולא להחמיר נמצא בפסוק **שמות תרומה כה,לא: פ וְעֲשִׂיתָ מִנְחַת זָהָב טְהוֹר מִקֶּשֶׁת תַּעֲשֶׂה הַמִּנְחָה יָרְכָה וְזָהָב גְּבִיעִים פְּפִתְרִיָּה וּפְרָחִים מִמֶּנָּה יִהְיוּ:** פשט הכתוב (**שמ' תר' כה,לא**) **מִקֶּשֶׁת תַּעֲשֶׂה הַמִּנְחָה** מציג חיוב עשית מנורה מרכב מאד (בהקשה) כפ'רש"י **בבלי ראש השנה כדב, שמ' תר' כה,לא**) **מִקֶּשֶׁת תַּעֲשֶׂה הַמִּנְחָה** - שלא יעשנה חליות, ולא יעשה את קניה ואת נרותיה אברים אברים, ואחר כך ידיביקם כדרך הצורפים שקורין 'שולדיר' (בלעז), אלא כולה באה מחתיכה אחת, וגו' אבל תבנית הטעמים של (**שמ' תר' כה,לא**) **מִקֶּשֶׁת תַּעֲשֶׂה הַמִּנְחָה** – גרשיים מהפך פשטא, היא כעין יצא להקל, (א) **בבלי מנחות כח,א** באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה וגו' דבר זה מרומז בתבנית הטעמים מהפך פשטא מונח זקף-קטן של **מעשה המנורה מִקֶּשֶׁת זָהָב** שהפשט מדבר על עשיית מנורת זהב בהקשה, אבל הדרשה מהפכת מן הפשט ומלמדת שבאין זהב אין חובת עשייה בהקשה; (ב) **בבלי מנחות כח,א** שאם אינה זהב אינה באה ככר, אינה באה גביעים כפתורים ופרחים, אינה באה מקשה – המעטה זאת מרומזת בתבנית הטעמים תביר מרכא טפא של (**שמ' תר' כה,לא**) **גְּבִיעִים פְּפִתְרִיָּה וּפְרָחִים** וכנראה שכאשר אינה נעשית מזהב גם אין חובה שהקנים והקישוטים **מִמֶּנָּה יִהְיוּ:** אלא יכולים להיעשות איברים איברים.

מִקֶּשֶׁת – מונח מרבה **הוא** – אתנח מגביל שמנורה אינה נעשית ממין גרוטי בשום מצב כנדרש ב-**ספרי במדבר פיסקא סא** מה ת"ל **מִקֶּשֶׁת הָוָה** לפי שמצינו בכלי בית עולמים שאם אין להם מין קשה עושים מין גרוטי שומע אני אף במנורה כן ת"ל **מִקֶּשֶׁת הָוָה** שנה עליו הכתוב **לפסול**, (אבל אם אין זהב מרבה מתכות אחרות כמרוז בטעם מונח של **מִקֶּשֶׁת**) מיכן אמרו אין של זהב עושים של כסף ושל ברזל ושל נחושת ושל בדיל ושל עופרת דברי רבי,

במ' בה' ת,ד) **כַּמְרָאָה** – רביע בתפקיד ארבע, כנדרש ב-**ספרי זוטא ת,ד** (בסוגריים ע"פ הפי' המובא ב-**תורה שלמה**) ... (**במ' בה' ת,ד**) **כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְיָ**, מלמד שהראה אותה לו **ארבעה פעמים** (טט – א) ראה אותה עם שאר כל הכלים (**שמ' תר' כה,ט**)) ושכחה (טט – ב) וחזר וראה אותה שנייה (**שמ' תר' כה,ט**)), (טט – ג) מיכאל (עשה מנורה של אש) עומד וממשיח בה (ג"א ממשיך בה – ופי' מותח אותה) וראה אותה ונעשית (טט – ד) וחזר וראה אותה עשויה (**במ' בה' ת,ד**)) לכך נאמר **כֵּן עֲשֶׂה אֶת-הַמִּנְחָה:** (ולא פי' מי עשה והיינו דהקב"ה עשה את המנורה)

אֲשֶׁר – קדמא, במשמע של מוקדם, מוקדם **הָרָאָה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה** – מהפך פשטא זקף-קטן – שתי דרשות שאחת מהן היא שבאופן יוצא מן הכלל הקב"ה הראה פעמים אחדות את המנורה למשה. דרשה שניה צ"ע **אֶת-מֹשֶׁה** – מקף כרב-מצב של משה, (א) משה איש בשר ודם (ב) משה איש הא-לקים – רוחני.

מאמר ה-**ספרי במדבר פיסקא סא** ... ת"ל **מִקֶּשֶׁת הָוָה** שנה עליו הכתוב לפסול מיכן אמרו אין של זהב עושים של כסף ושל ברזל ושל נחושת ושל בדיל ושל עופרת דברי רבי, רבי יוסי בר' יהודה אומר אף של עץ ושל חרס, הוא מאמר תנאים. הגמרא ב-בבלי מנחות כח,ב ועוד מקומות אחדים מבררת את דרך דרישת הכתובים שמביאים למאמר הספרי.

בבלי מנחות כח,ב
 תני (שנה) רב פפא בריה דרב חנין קמיה דרב יוסף: מנורה היתה באה מן העשת מן הזהב (גוש אחד שלם של זהב שמכה בו בקורנס עד שנעשית מנורה), עשאה של כסף – כשרה, של בעץ (בדיל או תערובת בדיל ועופרת) ושל אבר (עופרת) ושל גיסטרון (רשב"ם: תערובת מתכות) – רבי פוסל, ור' יוסי בריה יהודה מכשיר, של עץ ושל עצם ושל זכוכית – דברי הכל פסולה. א"ל (רב יוסף לרב פפא): מאי דעתך (כיצד תבאר דעת ר' יוסי בר' יהודה המכשיר מנורה מכל מתכת ופוסל מנורה שאינה ממתכת)? א"ל: בין מר (רבי) ובין מר (רבי יוסי בר' יהודה) כללי ופרטי דרשי (בכתוב (**שמ' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְחַת זָהָב טְהוֹר** להכשיר גם מנורה שלא מזהב), מיהו מר (רבי יוסי בר' יהודה) (**שמ' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ** כלל דמשמע **מִנְחַת** מכל דבר, **זָהָב טְהוֹר** פרט רק זהב (שבה אפשר לקים **מִקֶּשֶׁת** שע"י הקשה בגוש אחד שלם **תַּעֲשֶׂה הַמִּנְחָה**), אף כל של מתכת (חזר וכלל מנורה מכל מתכת), ומר (רבי) סבר (**שמ' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְחַת** כלל, **זָהָב טְהוֹר** פרט. **מִקֶּשֶׁת תַּעֲשֶׂה הַמִּנְחָה** חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט): מה הפרט מפורש (**זָהָב** שהוא) דבר חשוב, אף כל דבר חשוב (כמו כסף או המנורה כשרה, אבל ממתכת אחרת שאינה חשובה, פסולה. וכל שכן מנורה שאינה עשויה ממתכת – פסולה). אמר ליה (רב יוסף לרב פפא): סמי דידך מקמי דידי (הסר משנתך מפני משנתי, שלפיה לכולי עלמא לא נחלקו שמנורה מכל מתכת כשרה, ונחלקו רק במנורה העשויה מעץ), דתניא: כלי שרת שעשאן של עץ – רבי פוסל, ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. במאי קא מיפלגי? רבי דריש (הפסוק (**שמ' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְחַת** וגו' ב) כללי ופרטי, ורבי יוסי בר' יהודה דריש (הפסוק (**שמ' תר' כה,לא**)) ריבוי ומיעוט. רבי דריש כללי ופרטי: (**שמ' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְחַת** – כלל, **זָהָב טְהוֹר** – פרט, **מִקֶּשֶׁת תַּעֲשֶׂה הַמִּנְחָה** – חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש של מתכת, אף כל של מתכת.
 ר' יוסי בר' יהודה דריש ריבוי ומיעוט: **שמ' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְחַת** – ריבה, **זָהָב טְהוֹר** – מיעט, **מִקֶּשֶׁת תַּעֲשֶׂה הַמִּנְחָה** – חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה – ריבה הכל, ומאי רבי? רבי כל מילי (מנורה העשויה מכל דבר גם שלא ממתכת), ומאי מיעט? מיעט (מנורה) של חרס. (**רש"י:** של חרס – שהוא פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם).
 (אמר רב פפא לרב יוסף) אדרבה, סמי דידך מקמי דידי (הסר משנתך מפני משנתי, לא נחלקו שמנורה של עץ פסולה, אלא נחלקו במנורה העשויה משאר מיני מתכות)!

(רב יוסף לרב פפא) לא ס"ד, (לא תעלה על דעתך שחריב יוסי בר' יהודה עץ פסולה, כי כ'דתניא: אין לו זהב מביא אף של כסף, של נחשת, של ברזל, ושל בדיל, ושל עופרת; רבי יוסי ברבי יהודה מכשיר **אף בשל עץ**). (ובכרייתא נוספת נאמר) ותניא אידך: לא יעשה אדם בית תבנית היכל, ואכסדרה כנגד אולם, חצר כנגד עזרה, שלחן כנגד שלחן, מנורה כנגד מנורה, אבל עושה הוא של חמשה ושל ששה ושל שמנה, ושל שבעה לא יעשה ואפילו משאר מיני מתכות (**רש"י:** שאינו זהב משום דדומה לשל מקדש שאף הוא כשר בשאר מיני מתכות). ר' יוסי בר רבי יהודה אומר: אף של עץ לא יעשה, כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי (משמע שמנורה של עץ כשרה);

שמות תרומה כה,לא: פ וְעֲשִׂיתָ מִנְחַת זָהָב טְהוֹר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור
 לרבוב, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפיטח; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, ב"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
 (קדפא – סדר קרימות; אולא = גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קדפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מחיצה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

מקשָׁה תעשֶׂה המנוּרה ירְכֶה וְרַכֶּה וְקִנְיָה וְנִבְיַעַה כְּפִתְרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמְנַה יְהוּי:

במדבר בהעלותך ח,ג: וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן אֶל-מִוֶּלֶת פְּנֵי הַמְּנוּרָה הַעֲלָה נִרְתִּיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה:
במדבר בהעלתך ח,ד: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרָחָהּ מִקְשָׁה הָיָה כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת-הַמְּנוּרָה: פ

פשט הכתוב (שמ' תר' כהלא) **מקשָׁה תעשֶׂה המנוּרה** מציג חיוב עשית מנורה מרכב מאד (בהקשה) כפ'רש"י **בבלי ראש השנה כדב, שמ' תר' כהלא)** **מקשָׁה תעשֶׁה המנוּרה** - שלא יעשנה חליות, ולא יעשה את קניה ואת נרותיה אברים אברים, ואחר כך ידביקם כדרך הצורפים שקורין 'שולדיר' (בלעז), אלא כולה באה מחתיכה אחת, וגוי אבל תבנית הטעמים של (שמ' תר' כהלא) **מקשָׁה תעשֶׁה המנוּרה** – גרשיים מהפך פשטא, היא כעין יצא להקל, (א) **בבלי מנחות כתא** באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה וגו' ; (ב) **בבלי מנחות כתא**, שאם אינה זהב אינה באה ככר, אינה באה גביעים כפתורים ופרחים, אינה באה מקשה

עיון בדרשת כלל ופרט וכלל או רבוי מיעוט ורבוי ב-בבלי מנחות כתא,

בבלי מנחות כתא, מביא דעת רבי של לימוד בכלל ופרט וכלל ואת דעת רבי יוסי בר ר' יהודה של לימוד ברבוי מיעוט ורבוי רבי דריש כללי ופרטי (בפסוק (שמ' תר' כהלא)) **וְעִשִׂית מְנַרְת כָּלֵל, וְזָהָב טְהוֹר פֵּרֵט, מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה חֹזֵר וְכָלֵל,** כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של **מַתְכָּת** אף כל של מתכת וגו' רבי יוסי בר ר' יהודה דריש רבוי ומיעוטי **וְעִשִׂית מְנַרְת רִיבָה, וְזָהָב טְהוֹר** – מיעט, **מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה** – חזר וריבה. (דרך הלימוד במידה) ריבה מיעט וריבה – ריבה הכל. מאי רבי – רבי כל מילי, מאי מיעט – מיעט של חרס (רש"י: של חרס – שהוא פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם).

דרישה במידת כלל ופרט וכלל או רבוי מיעוט רבוי במקומות שונים בתורה שבע"פ מלווה בתבנית טעמים קדמא ואולא או קדמא לבד או אזלא לבד בכתוב שהוא הכלל הפותח או בסמוך אליו (הכוונה לפניו). תבנית הטעמים בפסוק בפר' תרומה, היא ללא הטעמים קדמא ו/או אזלא בקרבת הכתוב הנדרש ככלל פותח למידת כלל ופרט וכלל. **בבלי מנחות כתא**, דורש את הכתוב (שמ' תר' כהלא) **וְעִשִׂית מְנַרְת כָּלֵל פּוֹתַח (דמשמע וְעִשִׂית מְנַרְת מכל דבר) והכתוב אחריו יכול היה להיות פרטים (טט – א) וְזָהָב טְהוֹר (טט – ב) מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה** אלא שלכך היה יכול לכתוב מקשה תעשנה. אפשר כי יתור מלת **הַמְּנוּרָה** מביא למסקנה כי **מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה** הוא כלל סוגר.

כאשר ספרי וספרי זוטא מביאים את מלות (במ' בהע' ח,ד) **וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה מִקְשָׁה זָהָב** הם לא מבארים אותן אלא משלבים ביניהן את מלות (שמ' תר' כהלא) **וְעִשִׂית מְנַרְת וְזָהָב טְהוֹר** ומבארים אותן. זאת אומרת ששני הפסוקים ענין אחד הם. לכן אפשר שכאשר נקביל את התכנים ותבניות הטעמים נקבל דרך דרישה משותפת משניהם.

(במ' בהע' ח,ד) **וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה** – קדמא מהפך פשטא, לפי שנראה שפסוק זה לא מלמד על הקודם לו וגם הקודם לו אינו מלמד עליו, לכן התבנית קדמא מהפך פשטא אינה בתפקיד כתוב שחבירו שלפניו מלמד עליו או שהוא מלמד על הכתוב לפניו. לכן אפשר כי כתוב זה הוא כעין כלל הצריך לפרט. (במ' בהע' ח,ד) **וְזֶה** – קדמא, תנאי מקדים, לימוד בסדר הקובע מי הכלל הפותח, מי הפרט שהכלל צריך, הכלל הפותח **מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה** מקביל ל-(שמ' תר' כהלא) **וְעִשִׂית מְנַרְת כָּלֵל,** והפרט שהכלל צריך הוא (במ' בהע' ח,ד) **וְזָהָב** – זקף-קטן, כמו הפרט (שמ' תר' כהלא) **וְזָהָב טְהוֹר** ע"פ רבי ב-**בבלי מנחות כתא**. והכלל הסוגר הוא (במ' בהע' ח,ד) **מִקְשָׁה** המקביל ל-(שמ' תר' כהלא) **מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה** למעשה התקבל ב-(במ' בהע' ח,ד) כלל, כלל ופרט וזה מוכר כ-כלל ופרט וכלל, ויש לו קשר לטעם קדמא.

וְזֶה (מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה = וְעִשִׂית מְנַרְת) כלל, (וְזָהָב = וְזָהָב טְהוֹר) פרט (מִקְשָׁה = מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה) כלל סוגר

(במ' בהע' ח,ד) **אֶת-הַמְּנוּרָה** – מלת "את" מרבה על מנורת הזהב מנורות שאינן ככר זהב או ממתכות אחרות ולר' יוסי בר' יהודה אף מנורת עץ. **אֶת-הַמְּנוּרָה** – מקף כרב-מצב מלמד שלפי מצב האומה יעשו המנורה אף של עץ ... כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי **אֶת-הַמְּנוּרָה** – סלוק מגביל שמנורת שבעה קנים ממתכת כלשהיא וגם מעץ לא יעשו לשימוש מחוץ למקדש.

חיבתה של מנורה

שמ' תר' כה,לז: וְעִשִׂית אֶת-נִרְתִּיהָ שְׂבָעָה וְהַעֲלָה אֶת-נִרְתִּיהָ וְהָאִיר עַל-עֵבֶר פְּנִיָּה: **במדבר בהעלותך ח,ב:** דָּבַר אֱלֹהֵיךָ וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כְּשֶׁעָלְתָה אֶת-הַנֵּר אֶל-מִוֶּלֶת פְּנֵי הַמְּנוּרָה יֵאָרוּ שְׂבַעַת הַנְּרוֹת: **רמזים לשבעה נרות במנורה בפסוקים (שמ' תר' כהלא) מְנַרְת זָהָב** – שבע אותיות, **הַמְּנוּרָה** – שש אותיות ועוד **יִרְכָּה וְרַכֶּה וְקִנְיָה** (זה הנר האמצעי) – שבעה נרות, (במ' בהע' ח,ד) **אֶת-הַמְּנוּרָה** – שבע אותיות **זכריה ד,ב:** וַיֹּאמֶר אֵלַי מֶה אַתָּה רֹאֶה וַיֹּאמֶר רְאִיתִיו וְהִנֵּה מְנוּרַת זָהָב פְּלֶה וְגִלְגָּה עַל-רֵאשֵׁיהָ וְשְׂבָעָה נִרְתִּיהָ עָלֶיהָ וְשְׂבָעָה מוֹצְאוֹת לַנְּרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֵאשֵׁיהָ:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשטא; מראך = מראך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מראך טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מראך תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סדור שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן; 2: זקא-גדול; 3: רביע; 4: זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גיש"ס = יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

עיון בתבניות טעמים אחרות ב-(במ' בהע' ט, א) ... **בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר:**

(במ' א, א) ויזכר ה' אל-משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר:
ספרי זוטא (במ' בהע' ט, א) ויזכר ה' אל-משה במדבר סיני, נאמר כאן במדבר סיני ונאמר בראשו (במ' א, א) ... במדבר סיני, מה מדבר סיני האמור בראשו (במ' א, א) באהל מועד אף במדבר סיני האמור כאן באהל מועד. מאהל מועד נאמרו כל המצות מאהל מועד נאמר לו למשוח את המשכן מאהל מועד נאמר לו לשרוף את הפרה מאהל מועד נאמר לו להעמיד את האהל מאהל מועד נאמר לו כל הטמאות והטהרות (טט: הענין אחרון נוגע ישירות לעשיית פסח בטהרה, או דחיית טומאת מקדש בפסח מפני טומאת הציבור):
בשנה השנית – קדמא ואולא כעין כלל מלמד, שאפשר כי מרומז בתבנית הטעמים של **מארץ מצרים בחדש הראשון –** דרגא תביר מראך טפא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל כל אחד חלה אותה הלכה או אותו ענין בקשר לנושא.
אפשר כי כאן קבוצת הפרטים היא כמאמר ה-**ספרי זוטא** מאהל מועד נאמרו כל המצות. היינו שמאז השלמת בנין אהל מועד נאמרו כל המצוות מאהל מועד. ואל תתמה שכתבתי "השלמת" ולא חנוכת המשכן, כי **ספרי זוטא** מלמד על צוויים שקדמו לחנוכת המשכן (א) מאהל מועד נאמר לו להעמיד את האהל (ב) מאהל מועד נאמר לו למשוח את המשכן ורמז לכך בטעם קדמא של **לצאתם** שקדם צווי זה באהל מועד קודם לחנוכת המשכן.

בענין מאמר **ספרי זוטא (במ' בהע' ט, א) "מאהל מועד נאמר לו לשרוף את הפרה"**. [ירושלמי (וילנא) מגילה גה, רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה ... שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה. וכן רש"י (במ' נשא ז, א) ו-שפת"ח.
(אוצר מדרשים (אייזנשטיין) פנחס בן יאיר (המתחיל בעמוד 475)) בשני בניסן בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים נעשה הפרה האדומה, לכך כתיב **(במ' נשא ז, א) הקרב את-קרבנו** בנשיא יששכר. ולמה הוסיף הקרב [בד' אותיות] חסר יו"ד? אלא כנגד פרה שיש בה ד' דברים: אדומה, תמימה, מום, עול. לפי **(מדרש הביאור – רב סעדיה בן דוד, (ע' 361 אוצר החכמה))** פרה אדומה של משה נעשתה **(וי צו חלד) פאשר עשה ביום הנה צנה ה' לעשת לכפר עליכם:** זה מעשה פרה אדומה. ונעשתה "וכן אתה מוצא שנשחטה פרה ראשונה בשני בניסן, שמשבעה עשר בתמוז (מעשה העגל) עד שני בניסן מאתים וחמש ושמונים יום, מנין פרה, כדי שיתכפר על אותו מעשה (מעשה עגל הזהב) (אם שנה א' הייתה מעוברת וגם מלאה, עדיין חסרים ימים אחדים ל-285).
(במ' בהע' ט, א) לאמר – אפשר כנוטריקון לאו אמור, וטעם סלוק מגביל לגבי הנאמר בפסוק הבא **(במ' בהע' ט, ב) ויעשו בני-ישראל את-הפסח במועדו:** הגבלות כנדרש בפסוקים הבאים.

תבנית הטעמים "תלישא קדמא ואולא" עשויה לפעול ככעין בנין אב ללמד לכל התורה כולה. הפסוק **במדבר בהעלותך ט, א: ויזכר ה' אל-משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר:** מלמד בכעין בנין אב ש- **נמכאן למדנו שאין מוקדם ומאוחר בתורה בשני ענינים ומכאן שבענין אחד יש מוקדם ומאוחר שאחרת לא נוכל ללמוד במידת כלל ופרט וכלל.**
נענין ב-**(מדרש אנדה (בובר) במדבר פרשת במדבר פרק א) ד"א מה ראה משה והקדים פרשה זו (במ' א, א) לפרשת הפסח (במ' בהע' ט, א), שפרשה זו (במ' א, א) היתה באחד לחדש השני (טט: בשנה שניה), והוא אייר, ופרשת פסח (במ' בהע' ט, א) היה בחדש הראשון (טט: בשנה שניה), שנאמר (במ' א, א) ויזכר ה' אל-משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר:** וכתיב **(במ' בהע' ט, א) בחדש הראשון לאמר (במ' בהע' ט, ב) ויעשו בני-ישראל את-הפסח במועדו:** והלא פרשת הפסח היה בניסן, והיה לו להקדים בפרשה זו קודם לאייר, ולמה עשה כן, לפי שבאותה פרשה נאמר **(במ' בהע' ט, ב) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו',** ואותה שעה נאמר להם מצות פסח שני לטמאים, לכך לא רצה להתחיל הספר בפרשת טמאים, ונמכאן למדנו שאין מוקדם ומאוחר בתורה, הני מילי בשני ענינים, כגון אלו ב' המעשים, אבל בחד ענינא אותו שהוא מוקדם הוא מוקדם, ואותו שנכתב מאוחר הוא מאוחר, שאם לא נאמר כן, אם כן כלל ופרט שאנו אומרים אין בכלל אלא מה שבפרט, והיינו יכולין לומר פרט וכלל הוא, ונאמר שנעשה כל מוסיף על הפרט, וכן פרט וכלל מה שאנו אומרים נעשה כלל מוסיף על הפרט, ונאמר שכלל ופרט הוא ואין בכלל, [אלא] מה שבפרט, אלא מכאן אתה למד מאחר שאנו דורשין את התורה בכלל ופרט, ובפרט ובכלל, שבענין אחד יש מוקדם ומאוחר:

במדבר בהעלותך ט, ב: ויעשו בני-ישראל את-הפסח במועדו:

משך חכמה (במ' בהע' ט, ב) ויעשו בני-ישראל וכו' במועדו. מלא (טט: אות ו"ו ראשונה), וכן בתמיד (טט: מלת במועדו בתמיד של שבת יתירה ומופנית לג"ש). לכן יליף גזירה שוה לדחות שבת (פסחים סו, א). גם מרמז **במועדו** מלא, שעד י"ד לא יעשו מאומה, כי אין פסח דורות מקחו בעשור (פסחים צו, א). רק בארבעה עשר - מועד מלא:
בני-ישראל – מקף כרב-מצב עשיית פסח בטהרה (א) יש העושה פסח (ב) יש שאינו עושה פסח כטמא מת, או היה בדרך רחוקה
את-הפסח – מקף כרב-מצב, ע"פ **משך חכמה** הכנת קרבן הפסח (א) בפסח מצרים הכנה ויעוד מעשור לחדש ניסן, (ב) בפסח דורות היעוד צריך להיעשות רק בארבעה עשר בניסן.

ספרי זוטא (במ' בהע' ט, ב) ויעשו בני-ישראל את-הפסח במועדו: מה ת"ל בראשון **(במ' בהע' ט, א) הראשון** מלמד שלא קדמו אחר. **במועדו** דוחה את השבת **במועדו** דוחה את הטומאה יכול שאין לי שאינו דוחה את הטומאה אלא בחול ומנין אף בשבת ת"ל **במועדו** - יכול אף השלמים הבאים עמו יהו דוחין את השבת ואת הטומאה ת"ל תעשו אותו דוחה את השבת ואת הטומאה אין השלמים הבאים עמו דוחין לא את השבת ולא את הטומאה אימתי מביאת עמו חגיגה בזמן שהוא בא בחול ובמועט. חגיגה היתה באה מן הבקר ומן הצאן: ויעשו בני ישראל, יכול אין לי שהוא דוחה את השבת אלא בשחיטתו אמרת ויעשו ויעשו ריבה קבול דמו וזריקתו ומיחוי קרביו והקטר חלביו. ... ר' אליעזר מוסיף ארבעה דברים חתיכת יבלתו ונותן משכון ולוקח הרכיבו מירושלם להר הבית והבאתו מחוץ לתחום אמר ר' עקיבא כל מלאכה שאפשר לה ליעשות מערב שבת דוחה את השבת ושאי אפשר לה ליעשות מערב שבת דוחה את השבת:

ויעשו בני-ישראל את-הפסח – דרגא תביר טפא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל כל אחד חלה אותה הלכה בקשר לנושא שכאן הוא מלת **במועדו**, כנדרש ב-**ספרי זוטא** דוחב שבת, דוחה טומאה כאשר רוב הציבור טמאים, ולא רק שחיטת הפסח דוחה שבת אלא גם קבול דמו וזריקתו ומיחוי קרביו והקטר חלביו.
במועדו – סלוק, מגביל דחיה שבת רק לפסח אבל אין שלמים דוחים שבת, ואין שלמים דוחים טומאה. וכן כל דבר שאפשר לעשותו מערב שבת אינו דוחה שבת כדעת ר' עקיבא נגד דעת ר' אליעזר.